¶ Roberti Whitintoni lichfeldiensis pro
touatis Anglie in florentissima Oxoni-
ensi academia laureati Opusculū de con
cinnitate grāmatices et cōstructione re-
cognitū anno dñi xix. supra lesquimilleſi
mum.

BODLEIANA · BIBLIOTHECA

¶ Celeberrimo viro summaq; obseruatione colendo magistro Stanbrigo artiū magistro dignissimo Whi tintonus salutem.

Compertū habes (perspicatissime vir) de cō structione quosdā pedestri oratione scripsisse. alios tamē iusto prolixius intricatissimis multiplicium diuisionū (velut herculani nodi) uoluceris tenera puerorū ingeniola illaqueantes: alios aūt equo succinctius et obscurius/arida quadā et cerea breuitate (velut late brolis labyrinti erroribus) eadē eneruantes: ita vt vix tandē pedē efferentes emergere valeāt vspiā. Cōstructionē legūt: puerī relegūt: rarissime tñ post lōgos et immēsos tū eorū tū preceptorū suorū sudores ediscūt. Adeo vt Sisiphi crūnis succūbere et onus ethna graui⁹ q̄ estuosius sustinere sibi videant. grāmatice ad vsū gymnasiarches. Quare quū post lōgā multorū expectationē huic grauī oneri leuādo manū haud apponeret dispar. Ipse ꝛ minus idoneus / irrefragabilib⁹ tñ meorū cōmilitonū petitionib⁹/hāc pumicā nō sine pbatissimorū et cōsulissimorū aurūs ꝛ virgula (vt spero) diuina sum aggressus pietate in patriā maxime adductus ortus enī nr̄ī (vt preclare cēsuit plato) partē vendicat patria/partē amici. Breuitati in hoc opusculo studuim⁹ p flacci monitū: Ide arte enī mōt. Quicqd precipies esto breuis/vt cito dicta. Percipiāt animi dociles teneantq; fideles. Oē supuacuū pleno de pectore manat. Neq; tñ adeo affectata est ea breuitas: vt obscuram legēti afferat obscuritatē: ꝛ idē alibi scribat. Breuis esse laboro/obscur⁹ fio. Sz ea industria ad Aristophanis (vt ferūt) lucernā/tuā diuicdauimus: vt interpres enodatione (nisi in paucioribus locis) vix indigeat. Elucida mēta tñ soluto sermone huic opusculo addidimus: nō igit̄ q̄ ea discat puer: sz q̄s aliq̄s magis iuuat soluta oratio q̄ pedestris: vel si qua forte minus visitata q̄busdā videant: pbatorū autoritate cōfirmata/maiore fide cēseant nō indigna. Insultēt in me (haud dubio) nōnulli qui liuore suffecti: arrogātie crimini me potⁱ obnoxium q̄ pietati studio adductū cōdēnabūt: q̄ pscorū monumētis/vt aliq̄d ab ijs omissum addere/vel ab ijs supernacanee dictū resecare: denicq; vel q̄ breuiore/diuciduiore/ꝛ faciliore tramite grāmaticulos ad frugem perducere studui. Cōtra quos ppugnaculū et defensorē mihi parē necessum est. ꝛ respōdeat p me eōssimus ille Seneca. in medū afferatur eius sententia: q̄ est naturalīū libro quarto. Veniet tēpus (inquit) quo ista que nūc latēt/in lucē extrahat dies: ꝛ lōgioris eui diligētia Ad inquisitionē tantorū: vna etas nō sufficit. Multa venient̄ qui populus ignota nobis sciet. Et veniat tps/quo posteri nostri tā aperta nos nescisse mirentur. Sed quā q̄ tāti viri autoritas/muliculorū garrulitatē retūdere satis possit: nō desistēt tamen aptis (vt aiūt) tibijs/illud mihi obijcere. nō paucos esse: me ꝛ eruditione/et autoritate superiores q̄ hmōi prouincie suscipiende multo magis sunt idoneos fatcor. Quitñ q̄t nos in hoc opusculo excudēdo/lucubrādo/et elimādo/labores/excubias/sudores ppessi sum⁹ vltro sustineret: q̄s apud nostrates reperiri pōt: Quippe q̄ grauioribus negocijs illustrioribus discipl⁹ intēt⁹ grāmatices rudimēta (tāq; puerilia) parui curātes laboris q̄pptā in his cōterere: iserioris ducūt esse laudis et meriti. Neq; ijs adhuc repressi e plaustro (qđ dicī solet) loquētes illud in me ꝓtorquēt tandē haud satis pfecte me scripsisse asserētes. Ja qđ (sz ceteris q̄ me potes fuerunt absoluti⁹) nō inficiase o. Audiāt tñ flaccū i de arte. Q̄nq; bon⁹ dormitat homerus Audiāt etiā Waronē. Sz nō oia (inqt) possumus oēs. Audiāt denicq; diserti ssimū nostrū plancū: q̄ plogo maiorī volumīs sic ait. Nihil pfectū in hūanis muētionib⁹ Quāto enī iuniores tā to perspicatiores sunt homines. Et iuniores successiōe tpis ingrediunt̄ labores maiores. Si q̄d tñ min⁹ pfectū ꝛ omissum sit: ad meū cū limatⁱ et laborandū reditur⁹ pmitto. Sz ne plurib⁹ te detinea: exacto tā hoc opusculo/mī ceteros eruditissimos: q̄ me pharū hūt perque mihi occurrebat tue autoritatī dignitas cui potuisse hoc exiguū opusculū dedicare desiderē Quare vehemēti⁹ peto: vt q̄ tu „ in me ab ipis crepūdijs spūtū pietas hoc tui alūni munusculū suscipias i tuā clientelam/et tutelam ascribas. induatur queso tuo militari insignio. Q̄ si effe. tū cura-

(re dignet tua imcusa in me

benignitas/quid est q̄ obtrectatorū inimicitias formidē: immo sub tua marte militanti nobis herbā (vt dici solet) dare cogētur vel inuiti deerunt (sat noui) homeri mastiges zoili: emunctenarī tritice: d supercilia frōte rugosa arcuantes: hoc opusculū aquilinis oculis perratū: aceto (vt ō:) pfundere: theonino dēte rodere/z lhita pfigure (cuius cognit scorpiū) neruos intendēt oēs. rursus neq; deerūt (spero) eḋissimi Quintilij aristarchi/et mecenates: qui hoc opusculū equo examine trutinatū creta vt aiunt sunt notaturi. Ereat igitur tandē tot tens amicis flagitatū/tui militaris insignij stemate decoratū: hoc opusculum in euū (ere perennius) posteris euoluendū. Id qđ effectat (opto) ille a quo ome bonū/oē validū/omne perfectū procedit. In quo ēfelicissime valeas meū dulce decus et presidiū.

¶ Strābrigi ab edēdi formidine dehortātis Heraſtichon.

Iſtud opus quāq̄ carpat nalutulus effrons
Ceptam perge viam: nec iacula extimeas.
Arma parantur enim/tutus tam fortibus armis
Militeq̄ inuicto (quo lubet) ipſe meas
Quid refert (quū docta cohors tua dicta probabit)
Latret ſi inuidulus: nil tibi obeſſe poteſt

¶ Ad litterariam Anglie militiā tetraſtichon.

Terſa quid alternis poſtfers tui opuſcula alumni
Anglia/an inuideas commoda tanta tuis
(Iudice te) pueris: ſi mille volumina voluas
Hoc tamen vtilius non reperitur opus.

¶ Contra inuidulos heraſtichon.

Inuide quū inuidia ringas (ego rideo) ſoli
Pena tibi inuidia eſt: inuidus eſto tibi
Eſtuat inuidia/turget pectus male ſanū
Eructa inuidiam: rumpe vel inuidia
Ecquid inuideas: videas quod que tibi viſa
Nolles ne inuideas meme videre caue.

¶ Noīa autorū quorū tutela hoc opuſculū cōfirmat.

Cicero Quintilianus. Iuſtinus. Plinius. Valer⁹ maxim⁹. Aulus gellius. Quint⁹ curcius. Titus liuius. Valla. Saluſtius. Virgilius. horatius. Ouidius. Martialis Statius. Iuuenalis. Terentius. Plautus. Boetius. Diomedes. Seruius. Priſcianus. Siponti⁹. Sulpitius. Auguſtinus datus.

De concinnitate grammatices.

Uerbum cum recto casu: quinto ve cohereret
Psona ⁊ nūero: docet vt maro marce doceto:

Uerbū cū suo ntō siue vetō casu in duobus cohererе debet: persona et nūero: vt maro docet/o marce doceto.

Cum substantiuo concordat mobile casu
Et genere et nūero bonus vt vir femina pulchra

Adiectiuū cū substantiuo in trib⁹ cōcordare debet: in casu/gn̄e/⁊ numero/ vt bonus vir/pulchra femina.

Antea cedenti debet quadrare relatum
Substātis genere: et sic persona numeroq⁹.

Relatiuū substātiuo cū suo antecedēte in tribus concordare debet: in genere nūero/et persona.

Cum substantiuo iungi comitante relatum
Uult contingentis/genere ⁊ casu numeroq⁹.

Relatiuū accidēris cū substātiuo sequēte cōcordabit in casu/gn̄e/et numero: vt sum pallidus quales sunt amantes.

Cum rectus situs est inter verbum atq⁹ relatū
Substātis/querens/infinitum ve erit illud.
Eius quem verbum casus post se rogitabit
Cum interfit nullus tunc rectus verbo erit illud.
Si impersonale est verbū cui iungitur illo
Tunc casu id ponas/quem impersonale reposcit.

Quīntus casus est situs inter relatiuū substātis interrogatiuū aut infinitum ⁊ verbū/relatiuū interrogatiuū aut infinitū erit eius casus quē verbū post se regit. Qō sintus inter relatiuū interrogatiuu aut infinitū ⁊ verbū interfit/tūc illud relatiuū interrogatiuū aut infinitum erit nūbs casus verbo: sin vbū cui relatiuū interrogatiuū aut infinitū ꝓgatur fit impersonale tūc relatiuū interrogatiuū aut infinitum erit eius casus quē impersonale postulat.

A verbo haud semper quis qui comitante regetur
Sed de infinito quandoq⁹ modo comitante
Nunc a participio/nūc nomine/nuncq⁹ gerundo
Nunc ex aduerbo/nunc preposito sibi iuncto.
Nunc fito quadrat genere et casu numeroq⁹
Ponitur et sexto casu quandoq⁹ soluto
Intellecto siue expresso participante.

Hoc nomē quis que nō semp a verbo sequente regitur sed interdū ab infinitiuo modo comitante: vt apud Ciceronē. Quibus voluisti me agere gratias cgi. Aliqñ a participio. Cicero. Quibus rebus adiutus eius feminis causam q̄ defenderim. Aliquā Cicero do a nomine. Cicero. Cuius cum patre magna tibi fuit amicitia. Aliquando a ge-

Terentius Cicero Salustius

runctio. Teren. Que nūc narrādi nō est locus. Aliqñ ab aduerbio. Cicero. Cui vtrū obuiā procedā incertū est. Aliqñ a prepositione sibi apposita Cicero. Quid dulci⁹ q̄ habere quo cū ola audias sic loqui vt tecū. Aliqñ cū substātiuo in casu/gñe/z numero tūgitur. Salusti⁹. Nos nō imperiū neq; diuitias petim⁹ quarū rerum causa bella et certamina oia inter mortales sunt. Aliqñ ponitur in ablatiuo casu absoluto exp̄esso participio vel intellecto. Cicero de amicitia. Quo mortuo me adsceuo iam contuli.

Cicero.

Si binos inter rectos numerum variorū
Qui spectāt ad idem verbū mediū est aliqñ ad utrumuis
Cū Id recto quadret (raro q̄uis) comitanti.

¶ Qñ verbū est mediū inter duos ntōs diuersorū nūerorū ad idē spectātes illud verbū (q̄uis raro) cū ntō sequēte quadrare pōt: vt in illo Terentiano. Amantium ire amoris reintegratio est. Propheta in p̄salmo. Mandata tua meditatio mea est.

Terenti⁹ Propheta.

Mobile si quando mediū est inter duo fixa
Diuersi generis que ad rē referūtur eandem
Id fixo quadret raro q̄uis comitanti

¶ Qñ adiectiuū est situ inter duo substātiua diuersorū gñm ad idem spectātia illud adiectiuū cū sequēti substātiuo aliqñ (q̄uis raro) cōuenire pōt: vt in sacra scriptura. Post q̄ gust auit architriclinus aquā vinū factū. Teren. Nunq̄ eque ac modo pauptas mihi onus visum est.

Terentius.

Diuersi generis si inter duo fixa relatum
Substātis mediū est si sint cōmunia vtriuis
Illud tunc fixo poterit quadrare relatum
Sin proprīū est altrū huic semp coniūge relatū

¶ Qñ relatiuū est mediū int duo substātiua diuersorū gñm si appellatiua sunt: relatiuū cū vtrouis substātiuo cōuenire pōt: vt apud ciceronē primo tusculanarū q̄stionum. Studio sapientie qne philosophia dr. Sin altrū substantiuū est proprīū relatiuū cum illo semp cōcordabit Salusti⁹. Est loc⁹ in carcere q̄ tullianum appellatur. Hoc preceptum tā Dartti Alcēliq; q̄ Seruij est.

Cicero Salustius.

Ad totum sensum p̄eeuntem quando relatum
Substātis referas vel mobile ponito neutro
Singlari nūero/sit persona quoq; terna
Si ad varios sensus referas plurale erit illud

¶ Qñ relatiuū vel adiectiuū ad totā orationē precedentē referr̄ in neutro gñe singulari nūero/z tertia psona ponetur: vt i illo Terētia. Ego quoq; vna pereo: quod mihi charu⁹ est. Sin ad duas vel plures oīones referat erit p̄alis nūeri. Cicero in epistolis. Uereor ne aut eripiatur a nobis causa regia aut deferatur quoq; vtriq; min⁹ vel im non facile possim existimare. Exempla de adiectiuo: vt Salustius in iugurthino. Nā vt qui il regere patriā quāq; possis/z delicta corrigas tū impoiuiū est/furtum p̄mittere/aut furto cōsentire equo supplicio sunt digna.

Cicero Salustius.

Ad totum sensum verbū si quando referetur
Uel vocem q̄uis que sumpta est materialis
Persone id terne singlaris erit numeriq;

Ad varios sensus vel voces materiales

Si quando referas verbū plurale erit illud

¶ Si verbū referatur ad totā orationē precedentē vel ad orationē quācūq; materialiter sumptā ꝓbū erit tertie persone ⁊ singularis nūeri. Salusti. Frusta aūt nitī ⁊ nihil aliud se fatigādo: cū odiū querere/ est extreme demētie. A est vocalis. Ego est ꝓnomē. Cū si ad varias orationes referatur vel voces materiales referatur verbū erit pluralis nūeri: vt bonā famā cuiq; detrahere/aut detrahētē libēter audire/sunt eque damnabilia. Cicero. Quasi eni ipos mduxi loquētes ne mḡt et inḡ septus interponerentur. Salustius

Cicero

Ad totum sensum comitantē quando refertur

Demonstratiuū singlari/id ponito neutro.

Si ad varios sensus referas/plurale erit illud

¶ Qñ ꝓnomē demonstratiuū ad totā orationē subsequentē refertur erit singularis nūeri ⁊ neutri⁹ gñis. Therē. Mā id arbitror apprime esse vtile: vt ne q̄d nimis. Cū si ad varias orationes referatur erit ꝑalis nūeri. Teren. An hec dicent mihi. Inuitus feci/lex coegit.

Terentius

Idem.

Rectus vt esse potest verbo quandoq; relatum

Sic adiectiuo fixum esse potest aliquando.

¶ Quēadmodū relatiuū pōt esse nūs casus verbo sic pōt aliqñ esse substantiuum adiectiuo. Cicero de amicitia. Nihil eni stabile est qđ infidū est.

Cicero

In genere ornate neutro quandoq; reponi

Substātiuato sine fixo mobile poscit

¶ Adiectiuū sine substātiuo positū aliqñ nō inuenuste in neutro gñe substātiuato locabitur. Teren. Equum postulat.

Terentius.

Adiectū iunctum cū sensu nominis huius

Res/genere in neutro substātiuato aliquando

Ornate ponas/hoc nomen res removēdo

¶ Adiectiuū cū significato huius nois res ꝓfectū venuste interdū in neutro gñe substātiuato (hoc nois omisso) poni pōt. Virg. Nō oia possum⁹ omnes.

Virgilius

Quum duo conuenūt fixa aut plura immediate

Que spectant ad idem casu ponentur eodem.

¶ Quotiēs duo aut plura substātiua imediate ꝙuenūt q̄ ad idē ptinēt in eodē casu ponētur. Virg. Formosum pastor corydō ardebat alexim. Delicias dñi ⁊ accidit appositio figura: q̄ est ꝓmina ꝓfectio dnor. substātiuor. quorū alterū declarat alterū. Virg. Nate mee vires mea magna potentia solus.

Virgilius

Virgilius

Vult partitiuū partitiueq; locatum

In genere adiungi tantū fixo comitanti

¶ Oē nomē partitiuū ⁊ partitiue positū cū substātiuo sc q̄ete in gñe tm cōuenire debet: vt aliqs vtroz: partitiue positū/vt, dilributiuū. Virg. Nulla tuarū audita mihi/nec visa sororū. Infinitū: vt quicūq; deoz. Interrogatiuū: vt qs horū. Cōparatiuū: vt duoz tm maior est mauli⁹. Suplatiuū: vt maxia naturū ꝑami. ⁊ sic de ceteris

Virgilius

Singularis rectus collecti vult aliquando

Post se subiungi verbū plurale venuste

Quod cum intellecto recti non voce coheret

¶ Ntūs casus singularis nois collectui verbū plurale aliqñ post se ornate habere
Virgilius. pōt. Virg. Pars in frusta ecāt. Illud ῥbū secāt nō cū voce (qđ est pars) sed cum intellecto (qđ est alij cōuenit. Et accidit synthesis figura q̄ est attributio proprietatis (hoc est ῥbi adiectiui vel relatiui) sub diuerso gñe aut nūero/yni vel pluribꝰ copulatis qđ nō fit gratia vocis: sed significati.

Nominis interdū collecti siue epyceni
Et vocis sumpte cuiusuis materialis
Intellecto non voci vult mobile iungi.
Atq; relatiuū tantum genere in nūeroq;.

¶ Adiectiuū (itidē relatiuū) interdū i gñe ⁊ nūero cū intellectu ⁊ voce nois collecti-
Virgilius ui/epyceni gñis: cuiꝰ vocꝭ materialit sumpte pulchre ꝓuenit: vt in illo Virg. ps holm
valida. Anser fetā/epꝰ grauida. Passiuū est qđ desinit i r: ⁊ ea dēpta redit in actiuū.

Bini vel plures recti quos copula nectit.
Subiungi post se verbū plurale reposcūt

¶ Duo vel plures nti ꝓiūctione cōnexi ῥbū plurale flagitāt: vt virgilius ⁊ horatiꝰ
contēporanei erāt.

Copula que nectit duo plura ve fira requirunt
Pluralis nūeri sibi mobile siue relatum

¶ Duo vel plura substātiua ꝓiūctione ꝓnexa adiectiuū vt relatiuū pl'alis nūeri flagitāt: vt oresles ⁊ pylades q̄m iocissimi fuerūt memoria (in celos) maxie sūt digni

Cum (sexto adiuncto) vult ⁊ vice poni aliquādo
Virgilius ¶ hec prepō cū (ablō sibi adiūcto) loco ꝓiūctionis ⁊ aliqñ ponitur: vt in illo Virg.
Remꝰ cū fratre quirino iura dabāt.

Si iungi adiectum contingat siue relatum
copula (Copia que nectit) variis fixis animatis
Quoꝝ aliud generis maris est: aliud muliebris
Vel neutrius: erit maris adiectumq; relatum

¶ Qñ ꝓiungit adiectiuū vt relatiuū referri ad diuersa substātiua a lata ꝓiūctione co-
pulata: quoꝝ aliud est mas. ge. aliō fei vt neutriꝰ: tūc adiectiuū vt rtm. erit mas. ge.
Virgilius. Ir. Et scamandrius pfemq; meū: intactaq; cremsa. Alterū ialiꝰ mactatos sanguine cernā
Idē. Supest ne crudelis alcanenseq; pater qs oēs vindicq; graiꝭ: circūerāt acies. ⁊ acci-
dit ꝓeptio figura: q̄ est adductio indignioꝭ qđ digniꝰ: fit aūt gñe/nūero/⁊ persona
qñ imalculmū genꝰ concipit feim ⁊ neutrū: ⁊ feim neutrū. Et qñ pl'alis nūerꝰ ꝓcipit
singulare. Silr̄ pma pson ꝓcipit secdam ⁊ tertiā: ⁊ secda tertiā.

Si iungi adiectum contingat siue relatum
(Copula que nectit) variis fixis animatis.
Quoꝝ feminei est aliud/neutriq; aliudq;
Femineo pones adiectum siue relatum

¶ Qñ ꝓiungit adiectiuū vel relatiuū referri ad diuersa substāt: ut a lata ꝓiūctione
ꝓnexa: q̄ꝝ aliō est fei gñis/aliō neutriꝰ: adiectiuū siue rtm. erit fei gñis: vt ancilla
⁊ mācipium sunt mouere edēq; frugales.

Diuersis fixis si mobile siue relatum

Copula que nectit iungatur nō animatis
Cuiuslibet generis fuerint plerumqz erit illud
Neutrius generis tunc mobile siue relatū.

¶ Qñ adiectiuū vel relatiuū iūgit diuersis substātiuis nō aliaſ ꝓiunctiōe ꝓneris cuiuscūqz sunt gñis vl diuersi vel eiusdē adiectiuū vl relatiuū: ytplurium ū erit neutri⁹ gñis. Salustꝰ. Diuitie decꝰ gloria in oculis sita sunt. Terē. Spes opesqz in te vno sunt sita. Virg. Arcum fregisti et calamos q̄ tu donata vidisti. Salustius Terentius. Virgilius

Ad rectos verbū diuersos quando refertur
Quoꝝ alius ꝓme est persone/aliusqz secūde
Vel terne verbū in persona ponito ꝓma

¶ Quotiēs ꝟbū ad diuersos ntōs refert: quoꝝ aliꝰ est ꝓme ꝑsone/aliꝰ scōe vel tertie ꝟbū erit ꝓme ꝑsone: vt tu et ego legim⁹. Ego et tu scribimus.

Ad rectos verbū diuersos quando refertur
Quoꝝ alius terne est persone/aliusqz secūde
Illud tunc verbū in persona pone secunda

¶ Qñ ꝟbū ad diuersos ntōs refertur: quoꝝ aliꝰ est scōe ꝑsone/aliꝰ tertie: verbum ponetur in scōa ꝑsona: vt tu et ille scribitis.

Quando relatiuū fixa ad diuersa refertur
Quoꝝ alius ꝓme est persone/aliusqz secūde
Vel terne/ ꝓma in persona pone relatum.

¶ Qñ relatiuū refertur ad diuersa substātiua antecedētia: quoꝝ aliud est ꝓme ꝑsone/aliud scōe vel tertie: relatiuum erit ꝓme ꝑsone: vt ego ꝙ tu q̄ ab ipsis crepū diis amamur.

Quando relatiuū fixa ad diuersa refertur
Quoꝝ alius terne est persone/aliusqz secūde
Tute relatiuū in persona pone secunda.

¶ Qñ relatiuū referī ad diuersa substātiua: quū aliud est scōe ꝑsone/aliud tertie relatiuū erit scōe ꝑsone: vt tu ꝙ frater qui vterini estis mutuo amare debetis.

Ad rectos verbū diuersos quando refertur
Vel diuersa ad fixa adiectum siue relatum
Interdū recto verbum tu ꝓximiori
Et fixo iungas adiectum siue relatum

¶ Qñ ꝟbū refertur ad diuersos ntōs vel adiectiuū/aut relatiuū ad diuersa substātiua: verbū qñqz ꝓximiori ntō siue adiectiuū aut relatiuū ꝓximiori substātiuo quadrabit: vt hic illius arma. hic currus fuit. Ebrei sunt ꝙ ego. Cōtristatꝰ est rex ꝙ ois hierosolima cū eo. Aut ego aut tu q̄ potior es id efficies. ꝙ accidit zeugma: q̄ est reductio vniꝰ ꝟbi vl adiectiui vel relatiui ad diuersa substātiua.

Sepe relatiuo cōnectitur antea cedens
In casu ornate verbo adiectoqz relictis
Atqz relatiuis vult poni antea cedens

ornate cAsu sibi cōiuncta sint eadem | ꝓiectrix ꝙ scāt lectū est quādo ꝓme

Oratoꝛ quod ꝓponit quandoqꝫ poeta
In conſtructura vel idem repete antea cedẽs
In ve ſuum caſum ſoluas vallenſis vt inquit.

¶ Antecedẽs ſepenũero cũ ſuo relatiuo in caſu ornatiſſime cõiungitur relict⁹ ꝛ adiectiuo: vt oratores (autore valla) relatiuo poſtponũt antecedẽs. Cicero pro Rabirio. ſed hoc nõ cõcedo: vt quib⁹ reb⁹ gloueminī in vobis eaſdẽ reperiãt⁹: poete tñ aũs interdũ ꝓponũt. Uirg. Urbem quã ſtatuo veſtra eſt. Et in ꝓſtructione (vt idem valla mãt) Uel idẽ nomẽ repetem⁹ vel in debitũ caſum reſoluem⁹: vt in illo exemplo. Urbem quã ſtatuo veſtra eſt. ſic conſtruendũ eſt. ſ. vrbs quã vrbẽ ſtatuo eſt veſtra. Uel ſic. Urbẽ. i. vrbs quã ſtatuo eſt veſtra. Et ſic in oĩbus aliis caſibus eſt ſm quoſdã accidit antitheſis: que eſt caſus ꝓ caſu poſitio.

Valla.
Cicero
Virgilius.

Cũ quis/qui/quotiens (vel natis) immediate
Fixum coniunctũ eſt: caſu illi iungito fixum.

¶ Quotiẽs ſubſtãtiuũ immediate eſt ꝓiunctũ cũ hoc noie quis/qui/vel cũ ſuis compoſitis ſiue relatiuũ/ſiue interrogatiuũ/ſiue infinitũ ſit: ſubſtãtiuũ ponet in eodẽ caſu cũ hoc noie qs/qui: vel ſuis cõpoſitis. Teren. Qõ remedũ ei⁹ in ꝓmptũ tra cuncdie. Idẽ. Quã cauſam reperient de mor.

Terentius.
Idem.

Toti diuiſio in partes iungas vbi verbũ
Cum toto partes caſu ponentur eodem
Partib⁹ at verbũ iungẽs/totum genito des.

¶ Qñ ꝟbũ iungitur ad aliqd totũ in partes poſtea diuiſum/partes cũ ſuo toto in eodẽ caſu ponẽtur: vt puelle legũt flores: iſta violas/illa roſas. Qõ ſi ꝟbũ cũ partibus iũgatur totũ ponetur in gẽ: vt puellarũ. iſta violas/illa roſas legit. Et accidit figura prolepſis: q̃ eſt attributio proprietatis toti diuiſo in partes ſuas.

Excludetur q̃ coniunctio ſepe venuſte
In quartũ vocẽ mutando que eſſe videtur
Recti/infinitumqꝫ modũ verbum ſibi iunctũ
Temporis eiuſdẽ quod ſi illa expreſſa fuiſſet.

¶ Hec ꝓiunctio q̃ apud latinos autores ſepe venuſte excludit mutãdo dictionem q̃ videtur eſſe nti caſus in actiñ/ꝟbũ ſibi ꝓiunctũ in infinitũ modũ: eiuſdẽ tpis cui⁹ fuiſſet/ſi illa ꝓiunctio q̃ exprimeretur. vñ quũ barbari dicũt: gaudeo q̃ tu vales. Latini dicũt: gaudeo te valere. gaudeo q̃ tu aduenerĩs. Latini dicũt: te aduenisse gaudeo. Cicero in epiſtolis. Uitã mihi acerbam eſſe putẽ. Teren. Meũ gnatũ rumor eſt amare.

Cicero.
Teren.

Expꝛimit interdũ quod/purus ſermo latinus
Quando quia ſignat: vel ꝓpterea ꝓcit illud
Vel capiti iunctũ ſententie epiſtolii ve

¶ Hec ꝓiunctio q̃ interdũ apud latinissimos expreſſum inuenies: vel qñ ſumitur ꝓ qz vel ꝓpterea illi ꝓponitur/vel qñ ponitur in ꝓncipio epiſtolij vel ſententie. Cicero ad brutũ. Augebat etiã moleſtiã/q̃ magna ſapientũ: cuiuſmodi bonorũ penuria tã in ciuitate eſſet. i. qz magna. rẽ. Nemini enĩ dubiũ eſt (vt mãt valla) q̃ per qz reſolui. Teren. Propterea q̃ ſeruiebas mihi liber alit. Cice. q̃ aũt ſcribis: quid de exitu belli ſentiã: magis cõſiliũ petere poſſum q̃ aliq̃d dare.

Cicero
Valla
Terentius.
Cicero.

De constructione nominum.

Possessum rogitat possessoris genitiuum
Eius siue loco possessiuū sibi poscit
In ve loco geniti poscit quandoqz datiuum.

¶ Nomē signs possessionē regit gtiū sui possessoris vel eoꝝ possessuū in eodē casu ghe et nūero sibi cohereꝫ: vel loco gti interdū dtiū: vt hic est fundus patris/vel patri/vel paternus.

Possessi interdū possessoꝛ vult genitiuum
In ve loco geniti poscit quandoqz datiuū.

¶ Nomē signs possessoꝛē regit interdū gtiū rei possesse: et qñqz loco gti regit dtiū. vt Iuni dñs huꝰ fundi vel huic fundo.

Nomen significans affinem siue pꝛeesse
Adqz aliquid dictū: necnon consanguinitatē
Exposcit posit se casum iungi genitiuum
In ve loco geniti poscit quandoqz datiuum.

¶ Nomē signs affinitatē/ꝓsanguinitatē/preeminentiā: vel nomē ad aliqđ dictum regit posit se gtiū: vel loco gti regit aliqñ dtiū: vt chremes socer pamphili vel pamphilo: idē pater glicerij vel glicerio. Hannibal dux exercitꝰ carthaginēsis: vel exercitui carthaginēsi/ꝑceptoꝛ huiꝰ discipuli/vl huic discipulo. Seruꝰ dñi vl dño. Nomē ad aliqđ dictū est cuiꝰ signū ad alīs dependet: vt pr̄ filiꝰ. nemo pōt eē pr̄ntis q̄ filiꝰ ge (nuit.

Nomen significans excellere vult genitiuū
Pondus materie mensle mensura reiqz.

¶ Nomē signs excellentiā regit solū gtiū: vt rex regum. dñs dñantiū. virgo virginū. Siꝛ pōdꝰ regit gtiū materie: vt libra croci/selibra piperis/talentū auri. Ytem mēsura regit gtiū rei mēsurate: vt modꝰ tritici/cōgiꝰ vini/virga panni.

Exposcunt genitum verbalia nomina cūcta
Cum deriuatis que substantiua locantur

¶ Nola ꝟbalia et eoꝝ deducta q̄ substātiue ponūtur gtiū regūt: vt cultoꝛ virtutiꝫ philosophi. nutrix sanitatis tēperātia/leuamē doloꝝ cōsolatio/ornamētū capitis capilli/expectatio miseroꝝ felicitas: cum multis aliis.

In genitū mutāt quartū verbi/genitū quem
In verbi quartū soluas verbalia quedam
Finita in toꝛ/soꝛ/trix ꝓ is siqz sequētia sumpta
Ans ens tus sus xus gus ius uus idꝰ rus oꝛ et cus
Pos ceps/ax/ex/ux/quū actiue signat: et osus.

¶ Quedā nola verbalia mutāt actiū sui verbi i gtiū: qui gtiꝰ in actiū sui verbi resolui pōt: vt amatoꝛ vini. i. amat vinū. Et he sunt terminationes verbaliū: que sic cōstruantur. Toꝛ: vt amatoꝛ vini. Soꝛ: vt defensoꝛ nostri. Trix: vt expultrix vitioꝝ. Ans: vt spirans minarum. Ens: vt appetens alieni / ꝓdens et imprudens facti. Tus: vt expertus et inexpertus rerū. Sus: vt profusus sui. Xus: vt perplexꝰ huius

rel. Gus: vt prodigus nũmor/indigus duriũ. Jus: vt prescius / vel inscius futuro rũ. Uue: vt nutritiuꝰ morbi/incẽtiuus mali. Jdus: vt cupidꝰ pecunie. Rus: vt ignarus vie. Or: vt memor beneficij Cus. vt parcꝰ suarũ rerũ. Pos: vt impos icepti/cõpos animi. Ceps: vt particeps laborũ/preceps libidinis. Ar/vt caparboli/rapax alieni. Er/vt iuder rerũ capitaliũ. Ur: vt dux facti. Osus qñ actiue sigt: vt ambitiosus dignitatis/studiosus poetices.

Jsta petunt genitum solers expers liberalis
Fertilis atqz rudis sterilis reus instar et expes

Valla.

¶ Jsta nota solers/expers/liberalis/fertilis/rudis/sterilis/reus/expes/ꝛ instar indeclinabile: qđ autore valla/ad qualitatẽ sigt regũt gtiũ: vt solers rerũ/expers sceleris/liberalis pecunie/sterilis fragũ/rudis grecarũ litarũ/sterilis herbarũ/reus furti/expes salutis/instar montis.

Effectum cause genitum vult efficientis
Formalis vel finalis vel materialis
Ecõtra effecti cause poscũt genitiuum.

¶ Effectũ postulat gtiũ cause tã efficientis/formalis/materialis ꝙ finalis. Et econtra. Cause predicte effecti gtiũ postulat. Cause efficientis: vt laus victorie/victoria laudis. Formalis: vt mens mire magnitudinis/ꝛ mira magnitudo mẽtis. Materialis: vt agger lapidũ: ꝛ lapides aggeris. Finalis: vt spes premij/ꝛ premiũ spei: libido amoris/ꝛ amor libidinis: opꝰ vtilitatis/ꝛ vtilitas operis.

Effectum efficientis vult quandoqz animatis
Vel possessiuũ vel pro arbitrio genitiuum
Materie genitum raro poscit sibi forma
Sed possessiuũ aut certum cũ prepositiuo
Ad que aliquid factũ vice deposcit genitiui
Illius ob quod fit possessiuum sibi iungi.

¶ Effectũ qñqz hoc est in rebꝰ aliatis/postulat indifferẽter gtiũ vel possessiuũ efficientis: vt poesis virgilij vel virgiliana. Jtidẽ forma materie raro gtiũ sed vt possessiuũ vel abltiũ cũ prepõe poscit: vt anulus auriꝰ vel ex auro. Siue ad aliqđ factũ hoc est qđ ad vsum alicuius rei fit/loco gtiui possessiuũ sibi iũgi poscit: vt domus carbonaria: ꝙ carbonibꝰ reponẽdis fit/domus cerusiaria/cerusiata olita/penaria/lignaria/ceroꝝ sutoriũ/cornu atramentariũ/theca pẽnaria.

Contenti in se vult genitũ vas quodqz liquoris
Quo si sit vacuum/capiendo illi tamen aptum
Vult possessiuum sibi iungi non genitiuum.

¶ Nota vasoꝝ volũt post se gtiũ liquis in se cõtinẽti: vt cuppa vini/amphora cerusie cadꝰ olei. Sed hmõi vasa vacua sint/ad liquores tm recipiendos apta: nõ gtiũ ꝙ possessiuũ illoꝝ liquoꝝ flagitãt: vt cuppa vinaria/amphora cerusiaria/cadꝰ oleaꝛ.

Post possessorem signãs laudẽ dedecus ve
Grãmaticus genito possessum ꝙ mobile iungit
Pulcher ius oratoꝛ certo cõiungit vtrumqz
Historicus certo dat possessum atqz poeta.
Et possessori cõiungit mobile casu.

Possessum et genito ponit quandoqz poeta
Et possessori nonnunq̄ mobile iungit.

¶ Possessor regit gtm̄ sui possessi signi. laudē vel dedec. vt vir magni ingenii. quē loquēdi modū quatuor modis efferūt authores. Primus est grāmatic⁹: quū substātiuū laudē aut dedec⁹ signans cū suo adiectiuo in gtō casu ponitur: vt puer pstantis forme. Secūs oratori⁹: qñ substātiuū hmōi cū suo adiectiuo in ablō ponitur: vt puer prestāti forma. et hic modus vsitatior est ceteris et venustior. Tertius est historicus qñ substantiuū hmōi in ablō ponitur: et adiectiuū cū possessore conuenit: vt puer prestās forma. Quart⁹ est poetic⁹ et licētiosus: qñ hmōi substantiuū ponitur in gtō: et adiectiuū cū possessore cōnectitur: vt puer prestās forme. Virg. Virtus vsitatior animi. Idē. O prestās animi iuuenis. Virgilius

Possessum partem signās quandoqz poeta
In quarto ponit connectēs mobile toti
Fit metri id causa refugit quod sermo solutus

¶ Qñ possessum laudē vel dedec⁹ signans signi et tā partē alicuius toti⁹ poeta interdū licētiose ponit partē metri causa in actō: adiectiuū toti connectēs. Virg. Nympha nuda genu: sin⁹ collecta fluenti. Illū tamen loquēdi modū in soluta oratione refugit orator et accidit. Synecdoche figura est que est attributio partis ad aliquod totū sub ꝓprietate ꝟbi vel adiectiui. Uel synecdoche est qñ proprietas partis: hoc est ꝟbū vel adiectiuū cū toto conuenit: et pars in actō ponitur: vt sum albus facie. de leo caput. Et est alia synecdoche indirecta: th qñ pars nō est de essentia totius: vt apud Virgilium. Profuluo sanie victas. Virgilius. Virgilius.

Quū precii nomen connunctū est immediate
Fiet: tunc petit id fixum precii genitiuum

¶ Qñ nomē rei precū signans immediate cū alio substātiuo conūgitur illud substātiuū regit gtm̄ illius precii: vt panis trū denariorū.

Artificem signans operis raro genitiuum
Sed possessiuum vult: ars sic artificiq̄

¶ Nomē signans artificē expetit possessiuū operis: et rarissime gtm̄: vt sutor vestiarius/sartor calcearius/tector stragularius/faber lignarius/fusor eraneus. Sed hoc nomen ars poscit possessiuū artificis et nō gtm̄: vt ars textoria/fullonaria/tinctoria.

Cum substantiuo quotiens venit immediate
Temporis/aut spacii: nomē pone id genitiuo.
Uel possessiuo/possessiuū sibi si sit
Pro possessiuis sed diminuentia ponas
Maxime in ijs/que annis subsistūt parua tenellis.
Istis noībus semper genus id reliquiq̄
Non possessiuū sed iunge dies genitiuū.

¶ Quotiens cū nole substātiuo immediate ꝟuenit nomē signans tēp⁹ aut spacium tūc illud substātiuū vult indifferēter gtm̄ tpis aut spacii vel et⁹ possessiuū (modo possessiuū habeat) vt iter vnius diei vel diurnū/iter vnius mēsis/duorū vel trium mensiū/vel iter menstruū/bimestre/trimestre. Latitudo vnius pedis/duoꝝ pedū/pedalis vel bipedalis. Crassitudo vnius digiti/vel vni⁹ pollicis: digitalis pollicaris. Sed in ijs que tenellis parua adhuc subsistunt annis (autore Laurētio valla) possessiuorū loco diminutiuis vtimur: vt puer vni⁹ anni/duorum/trium/quatuor an- Valla.

norũ: vel puer anniculus/bimulus/trimulus/quadrimulus/vn⁹ anni/vel anniculus pullus/porcus vn⁹ anni vel anniculꝰ/puella vn⁹ anni vel anniculꝛ. In huiusmodi tñ nobis q̃ tenetis annis adhuc parua sunt (et id genꝰ alijs) gtñ hui⁹ nois dies ꝛ nõ possessiuũ vsurpamus: vt puer vnius diei/duorũ dierũ: non autem diurnus/vidꝫ annus.

Qñ loci nomen sequitur fixum immediate
In possessiuũ id mutatum iungito fixo
Fixum possessoꝛ ni sit/ꝛaro in genitiuo
Ponitur: et sexto nunq̃ cum prepositiuo.

¶ Qñ immediate post nomẽ substantiuũ seq̃tur nomẽ loci: pulchre istud nomẽ loci in possessiuũ mutatũ cũ substãtiuo p̃cedẽte cõnectetur: vt cõsul romanꝰ/vinũ cretĩcũ/legatꝰ hyspani. Elephãti arabici/fraga mõtana/mala punica. Et rarissime post hmõi nomẽ vsurpatur gtĩus nisi quũ substãtiuũ est possessoꝛ illi⁹ loci: vt rex anglie/archidux burgũdie. In quibus dã tñ appellatiuis indifferẽter vsurpatur gtĩus vel possessiuũ: vt prefectꝰ vrbis vel vrbanus/cõsuetudo fortẽsis vel fortis/mos patriꝰ vel mos patrie. Et nũq̃ ablatiue: vt virgilius mãtuanꝰ. nõ de mãtua. Thomas aq̃nas. nõ de aquino. Scolasticꝰ patauinus. nõ de parauta.

Partem quod signat nomen post se genitiuũ
Totius petit/aut possessiuum sibi iungi.
Sed partis poscit pars duntaxat genitiuum

¶ Nomẽ signans partẽ vult gtĩm totius: vel etꝰ possessiuũ indifferẽter: vt caput bouis vl humanũ/comua bouis vel bouũ. Pars tñ siue partiꝫ gtĩm tñ regit ꝛ nõ possessiuũ vt frons capitis nõ capitalis: plãta pedis/nõ pedalis: digitus manꝰ/nõ manualis.

In possessiuis intelligitur genitiuus
Primati/referas cui adiectum siue relatum
Et cui nonnunq̃ fixum structum appositiue.

¶ In oi possessiuo intelligitur gtĩus casus sui primitiui cui referre iz adiectiuũ relatiuũ: ꝛ aliq̃n cõnectitur substantiuũ p̃ appositionẽ: vt apud Ouidiũ. Tu mea defuncti da molliꝫ ossa cubare. Idẽ. Nõ mea scripta leges q̃ sum submotꝰ ad histrũ. Et regũ. iij. Tulit filiũ meũ de latere meo anculle tue dormientis.

Ouidius.
Idem.

Vult partitiuum partitiueq̃ locatum
Omne sibi nomẽ genitũ/quartũ vel pꝛeunte
Inter/vel sextum cũ prepositio ex sibi iuncto.

¶ Oĕ nomẽ partitiuũ ꝛ partitiue positũ: vt distributiuũ interrogatiuũ/infinitũ/cõparatiuũ et suplatiuũ: ꝛ oĕ nomẽ nũerale tã cardinale q̃ ordinale regũt gtĩm casũ vel actĩm eũ inter ꝛ ablatiũ cũ ex. Exẽpla partitiue: vt aliq̃s eorũ/inter eues vl ex eis. Distributiue: vt quilibet istorũ/inter istos vel ex istis. Interrogatiue: vt q̃s illorũ/inter illos/vel ex illis. Infinite: vt quicũq̃ vestrũ/inter vos/vel ex vobis. Cõparatiue: vt fortioꝛ manuũ/inter manꝰ/vel ex manib⁹ est dextra. Suplatiue: vt fortissimꝰ grecorũ/inter grecos vel ex grecis fuit achilles. Nũeralis cardinalis: vt vnꝰ miluũ/inter milites/vel ex militib⁹. Ordinalis: vt primꝰ olim/inter oĕs/vel ex oĕb⁹

Dissimilis similis qñ ad mozes referuntur
Exposcunt genitũ/qñ ad fozmã quoq̃ ternum

¶ Similis et dissimilis qñ referũtur ad mozes regũt gtĩm: qñ autẽ ad formã dtĩm. (autoꝛe diomede) Terentius. Dissimilis es. Virgilius. Similes sic matres: ac hedos

Terentius.
Virgilius

Certus cum dubius sic sollicitusqz securus
Efflagitant genitū aut lextū cū ꝓpositiuo.

¶ Hec nota certꝰ/dubꝰ/sollicitus/ꝛ securꝰ regūt gnīm vel ablīm cū ꝓpōne: vt Iuꝫ certus huius rei vel de hac re.

Diuitias signans vel egestatē genitiuū
Poscit/vel lextū (quod rarius est) sibi nūgi.

¶ Nomē signis copiā vel egestatē regit gnīm vt inter dū ablīm (qđ rarꝰ accidit) Copiā: vt apud virgiliū. Quā dines pecoris nunc ē lacte abūdans. Egestatem: vt apud eundē. Opis haud mdiga nostre. De ablō apud horatiū. Diues agris. Virgilius. horatius.

Cum recto aut quarto coniunctū est mobile fixo
Quod partitiue sine fixo est mobile sumptum.
Pulchꝛius id ponas singlari in neutro aliquando
Substantiuato: ac eius fixum genitiuo
Eiusdem numeri semper cuius fuit ante
In constructura fixum adiectumqz soluta
In casu genere et nūero ponētur eodem

¶ Qđ adiectiuū qđ partitiue ponit pōt cū substātiuo in ntō aut actō casu esse coniūctū illud adiectiuū venuste in neutro gne singulari substantiuato: aliqñ poni pōt ꝛ substātiuū in gtō casu eiusdē nūeri cuius fuit prius. Terentius. Si senio te aliqđ fallatie conari. Idem. Quid negocii illic est tibi. Idē. Quibus oneris impone. Idem. Da mihi hoc negocij. Idē. Mutuus spes est. Plurimū laborū suscepi. Et in structione adiectiuū ꝛ substātiuū resoluūtur in eodē casu genere ꝛ nūero: vt plurimū laborū suscepi: plurimos labores. Ideo dicti aliqñ quedā adiectiua q̄ partine ponī possunt nō sic cōstruūtur qualia sunt ola nota distributiua p̄ter nullus ꝓ quo nil et nihil ponūtur. Et iā cōparatiua ꝛ suplatiua: preter plus/minꝰ/ꝛ plurimū. Et iā numeralia tam cardinalia q̄ ordinalia. Terentius. Idem.

Substantiuato tu nunqz ponito neutro
Sufficiens magnū parū maius quoqz mullū
Sed ꝓ iis sat. multū. plus. atqz parū nihil ꝛ nil
In cōstructura tu hec in anteriora resolues

¶ Hec adiectiua: sufficiens/magnū/parū/malꝰ et nullū: nunqz ponūtur in neutro gne substātiuato: sed loco illoꝝ: isla satis vel sat/multū/plus/parū/nihil/et nil: et in cōstructione ista in illa superiora resoluūtur. Virg. Nec lata rationis inarmis. i. sufficiens ratio. Teren. Satis pricli cepi ladire. i. sufficiens periculū. Multū pōderꝫ .i. magnū pondꝰ. Plus doloris .i. maiorē dolorē. Parū spei habeo. i. paruam spem. Nihil vel nil rei tecū habeo. i. nullam rem. Virgilius Terentius

a b

¶ De constructione datiui.

Mobile quodqz bonū signās afferre malum ve
Cuius vult ternum aut vicinū cōueniens ve
Aut incōueniens quedam et verbalia passum

Que signāt in illis sic dus finita vel olus:
Et finita ius vel ab obius bel bia ducta

¶ Datiuū casum regūt adiectiua: que bonū vel malū alicui afferre signt: vt sctus vtilis/gratus/fidelis/mortiferus/accept⁹ dño Crapula ernutato/pestifera/ mimica/perniciosa/letalis/inqua/aduersa sanitati. Datiuum similiter regūt signtia vicinitatē: vt ager vicinus/finitimus/contiguus/proximus/adiacte/cōtiguus/primus proximus vbi. Itē signt q̄ conuenientiā vel inconuenientiā: vt lapis quadratus/aptus/cōgruus/idoneus/cōcors/equus/consortius/cōsentaneus huic loco Vita dissentanea/discors/dissona/cōtraria verbis. Silr cōstruuntur quedā verbalia q̄ passionē signt finitra in ilis/in dus/vel in olus: vt pulchritudo amabilis omnibus. Tyrannus rigidus subditis. Aliena virtus formidolosa regibus. Silr cōstruuntur deductū ab hoc nole vbi: vel ab hoc verbo obuio: que ius esse finit. Virg.

Virgilius

Regna nouis vbis hospes ne nquiq⁹. Virg. Cui mater media sese tulit obuia silua.

Utile quod signat/vel delectabile honestum
Dis vel contrariū communes mobile pulchre
In substantiuū casus quandoq; datiui
Quod substantiuū egerit o in mobile soluas

¶ Nomē adiectiuū signs vtile vt dapnū/delectabile vel ingratū/honestū vel turpe/q̄q; in substātiuū dat casus cōmutari pōt. vtile: vt hoc est vtile vt cōmodū mihi q̄ pulchrū ōr hoc est mihi vtilitati/quodvel luchro. dānū: vt hoc est mihi dānosum/nociuū. periculosum/pulcherrimus hoc est mihi damno/nocumēto vel detrimēto/periculo. Delectabile: vt hic sermo est mihi delectabilis: dulcis/iucūdus/lrr⁹. pulcherrimus hic sermo est mihi pleterannēto dulcori/iucūditati/letitie. Ingratū: vt hec verba fuit mihi ingrata/acerba molesta pulcherrime hec verba fuit mihi ingratitudini/acerbitati molestie. honestū: vt duco hoc mihi honestū/decoriū/amplū/ornatum. pulcherrimus duco hoc mihi honestati/decori/amplitudini/ornamēto. Turpe: vt tu hoc putas tibi turpe/vituperabile/ignominiosum. pulcherrimus. Tu hoc putas tibi turpitudini/vituperio/ignominie.

Est possessiuus pronominis in vice sumptus
Primati ternus casus quandoq; venuste

¶ Loco pronois possessiui nō inuenuste interdū vsurpat⁹ totus sui primitiui: vt hic est aduocat⁹ meus vel mihi/diminuta cspat tuū vel tibi.

¶ De cōstructione accusatiui.

Nomina nulla regunt post se quartum propria vi
Quatuor hisce modis tamē assistant sibi quartū
Ex vi prepositi mediantis prepositi ve
Cū in se vim retinēt posita aut p participāte:
Siue figurate/refugit quod sermo solutus.

¶ Actiū casum nulla noia propria natura regūt. Quatuor tn modis actiū sibi assistere pnt. Primo ex vi prepōnis mediantis: hoc est quotiēs dictio adiectiuū sequēs signt illud ad qd aliquid fit: vt miles apt⁹ pugne vel ad pugnā. Scdo qn adiectiua natura prepositionis (vnde nascūtur) in se retinēt: vt primus hosti vel hostē. Tertio qn pro participiis sumūtur: vt olus/erosus/pernox bella. i. odiens bella/ignarus causas/piscus futura. i. ignorans causas/prescies futura. Nā cū tō cōstructa nō pro participiis sed p verbalibus ponūtur. Quarto figuraliter: hoc est per lyncedochen qn pars in acto pōit. t̄ adiectiuū partis cū toto conuenit: vt pallidus sarti. Sed hūcloquēdi modū soli poete licēter vsurpant/oratores vero fugiunt.

Plenum vel vacuum: sic ornatum aut spoliatum
Nomina que signant sextum poscunt sibi iungi
Sepius at genitum plenus petit atq; refertus.
Nomen sed sextum cum prepositio simul absq;
Participans/veluti vacuus quod vult genitiuū

¶ Ablūm casum regūt nois ꝫ signt plenitudinē vel vacuitatē (autore valla) et non gtm. plenitudinē: vt Creber procellis affric⁹/vela turgida vento. Equus fetus armis. vacuitatē: vt infectū⁹ ple/immunis crimine. Siꝛ cōstruunt nois signtia ornationē vel priuationē: vt amplus honorib⁹/dar⁹ sanguine/oꝛib⁹ literis/nud⁹ vestib⁹/viduus vxore/capt⁹ oculis. Sed hoc nomē plen⁹ (vt Valla sentit) Ciceronē fretus gtm frequētat ꝫ ablūm regit: sicut refertus qñ est nomē: qñ th est participiū (eode autore) ablūm cū vel sine prepōne regit. Sicut hoc nomē vacuus qñ aliqñ cū gtō construitur; vt apud Salustiū. Ager aridus et frugū vacuus. Valla. Valla

Sextum poscit opus non flexū quando necesse
Signat/lemp et est (habeo numq̄) sibi iungi
Vult/et tum pones rem terno semper egentem
At opus in recto/ni infinitus modus obstet
Infinitiuumq; modū vult post se aliquando.

Pro illo aut preteriti sextum vult participātis preteriti indēm vel sequēti præpanti

¶ hoc nomē op⁹ indeclīn. signs idē qđ necesse regit post se ablūm casum: ⁊ nunq̄ cū hoc ſbo habeo (autore diomede) pōgitur: sed ei⁹ loco cū hoc ſbo sum/es/fui. ⁊ tūc res egēs ponēt in dtō: ⁊ hoc nomē op⁹ in ntō ni tm̄ pecuniatur ꝙ infinitū modū: vt mihi est op⁹ pecunia: nō aūt habeo op⁹ pecunia. Et interdū hoc nomē op⁹ petit post se infinitiuū modū: aut loco ei⁹ poscit ablūm participij preteriti tpis: vt est op⁹ consulere vel consulto. Teren. Quid mā⁹ opus fuit ꝫ hoc vicus tangere. Salustius. Nā et primo ꝫ inciptas consulto opus est. Diomedes Teren. Salustius.

Dignus et indignus sextum rogitāt genitū ve
Sepius at sextum/vel nominis in vice poscunt
Infinitiuum quandoq; modū sibi iungi.

reposine pulchro

¶ Dign⁹ ⁊ indignus regūt gtm vel ablūm: sed vsitat⁹ ablūm: vt sum dign⁹ laudis vel laude. Et nonnūq̄ in vice nois infinitiuū modū sibi assūmūt: vt sum dign⁹ amare vel amari.

Sextum vel rectū cum ꝫ vult cōparatiu⁹.
Vltra sextum alium regit excessumq; notātis.

¶ Cōparatiu⁹ gradus regit ablūm vel ntm cū hac ꝓiūctione ꝫ: vt hector fuit fortior achille/vel ꝫ achilles. Et vltra illū ablūm regit alū ablūm dictionis signtis excessum: vt sum altior te capite.

Quos regitat potius casus vult cōparatiuus
Atq; superlatus gradus ex vi significati.

¶ Cōparatiu⁹ ⁊ superlatiu⁹ natura significati regūt oēs casus q̄s cor positiu⁹ regit vt sum preceptori charior condiscipulis ceteris.

Macte petit solum sextum sine prepositiuo

¶ Hoc nomē macte signs magis aucte tam in vocatiuo singulari q̄ in plurali dūtaxat declinatū regit ablām sine prepositiōe. Virg. Macte noue virtute puer sic itur ad astra. Quint⁹ Curtius libro quarto. Vos quidē macte virtute estote (inq̄t) qui primi intellexistis: quāto satius est faltidere regnū q̄ accipere.

Seiunctum signans deposcit mobile post se
Casum ablatiuum cum prepolito preeunte.

¶ Adiectiua significantia seiunctionē vel separationē regūt post se ablām casum cū prepone: vt liber a curis tranquill⁹ a turba secur⁹ ab hostibus. Otiosus vel vacu⁹ ab oi molestia longinquus a mari peregrin⁹ vel exul a patria. Teren. O geta dd ego a vobis alien⁹ sum. Idē. Tu otiosus ab animo/ille cura abiumitur cum multis id genus aliis.

Terentius. Idem.

¶ De constructione verborū.

Connectit similes casus sum: multaq̄ verba
Passiua: et motū que signāt siue quietem
Addas que includunt in se motum latitantē
Exto forem iungas/sic persistentia verba/
Dictio quādo sequens preiensq̄ ad idem referūtur.

¶ Casus sibi connectit hoc verbū sum/es/fui. et multa verba passiua: vt eligor/declaror/fio/vocor. Et verba significantia motū aut quietē: vt eo/curro/sto/sedeo: et motū latentē in se includētia: vt vado/morior/nascor/cuado. Exto similiter exto: as forē et significantia perseuerantiā: vt persto/pergo/pristo/maneo. Et hoc summatim est intelligendū q̄n dictio precedēs et dictio sequēs ad idē referūtur.

¶ Regentia genitiuum.

Sum post se genitum casum vocis comitātis
Que possessorem signat iungi rogitabit
Si laudem aut dedecus signet genitū sibi poscit.
Vel sextum/qui crebrior est magis atq̄ venustus.
Hystoricus sexto dat possessum atq̄ poeta
Et possessori nōnunq̄ mobile iungit
Possessum et genito ponit quandoq̄ poeta
Et possessori nonnunq̄ mobile iungit

¶ Hoc verbū sum/es/fui. regit gtiū casum dictiōis significātis possessorē: vt dñi est ira. Qñ si laudē aut dedec⁹ significet regit gtiū vel ablām indifferēter: sed frequētius et venustius ablām. Teren. Nullus es/ istius. Sallust⁹. Lucius Catilina nobilitate fuit. hystoriographi et poete dictionē laudē aut dedecus significātē in ablō aliquando ponūt et adiectiuū laudis aut dedec⁹ cū possessore adiungūt: vt ille est clarus ingenio. et aliq̄n poeta ponit rē possessam in gtiō et adiectiuū cū possessore cōnectit: vt ille est prestās animi.

Teren. Sallustius

Teren. Ut talius animi es.

Quarto vel genito structum dicit misereri
Seruius/at genito aut terno sentit diomedes

Sed soli genito pzd vsu maioze latini
Autozes iungunt (veluti) satago misereri

¶ Misereor/eris. (vt asserit diomedes) regit gtiũ vel dtiũ: r inãt Seruꝰ regit gtiũ vel actiũ: sed pro tritioꝛi latinoꝛũ vsu cũ gtõ solo cõstruitur: sicut satago. Virgilius Nil nostri miserere. Idẽ. Miserere laboꝛũ tantoꝛũ. Terẽtius. Hic clima satagit rerum tuarum. quartu vult miseror alteri aut tertiu misereo

Virgilius
Terentius

Obliuiscoꝛ eget sic indiget ac reminiscoꝛ
Expoſcunt genitũ quartũ aut sextum sibi iungi
Rarius assistunt egeo indigeo sibi quartum

Cũ gtõ actõ v ablõ sine prepositione.

¶ Obliuiscoꝛ/reminiscoꝛ/egeo r indigeo regũt gtiũ actiũ vel ablatiũ. Egeo th et indigeo rariꝰ actiũ regũt. Dyomedes. Remmiscoꝛ facti/factũ/et facto. Teren. Ita sum oblitus mei. Virg. Poma degenerant succos oblita priores. Cicero. vt tuis inimicitijs suscipiendis obliuiscetur. Saluſtiꝰ. Alterũ alterius auxilij eget. Gellius noctũ atticarũ. Nulla egeo. Virg. Nec tali auxilio nec defensoribꝰ istis tps eget

Diomedes
Terentius.
Virgilius
Cicero
Saluſtius.

Depoſcũt genitũ aut quartũ: memini atq; recoꝛdoꝛ
Sed memoꝛo signans memini/poſcit genitiuũ
Quartum vel sextum de prepoſito pzeunte.

Cũ gtõ actõ vl ablõ cũ ppõne

¶ Memini r recoꝛdoꝛ regũt gtiũ vel actiũ. Teren. Faciã vt hunus rei memineris. Virg. Nucros meminisse verba teneꝛẽ. Idẽ. Si rite audita recoꝛdor. Sed memini qñ signt idẽ qõ memoro vel mentionẽ facio regit gtiũ actiũ vel ablatiũ cum prepõne Quintilianꝰ. Neq; olim huꝰ rei meminit poeta. Idem alibi de ghus multi meminerũt. Cicero de amicitia. Cui lelij persona vilã est idonea fuisse q̃ de amicitia ea ipsa disseꝛeret q̃ disputata est ab eo memꝰ esset magister meꝰ scevola.

Terentius.
Virgilius
Quintilianus.

De constructione dativi.

Acquisitiue verbum vult omne locatum
Cui quid fit/siue est/acquirentis sibi ternum
Et quartũ ad pzeunte vel in/vice terni aliquando
Ultra acquirentis ternum depoſtulat altrum
Ad quid signantis vocis quandoq; venuſto
Et quartũ ad pzeunte vel in vice terni aliquãdo

¶ Oẽ vbũ acq̃situe positũ regit dtiũ acquirẽtis signtis. Cui alicui fit aut est: vt do tibi munus/molioꝛ tibi insidias/largioꝛ tibi pecunias/sum tibi presidiũ. Et aliqñ vice dti acquirentis regit actiũ preeunte hac prepõne ad vel in. Cicero. Ad appij Terentiꝰ dauditj senectutẽ accidit etiã vt cecꝰ esset. Terentius. Nõne ad senẽ aliquã fabricã Idem. fingit. Idẽ. Edico ne vim facias in illã. Idẽ. Qui inãt sunt oẽs patres in adolescentes iudices. Et vltra dtiũ acq̃rentis aliqñ venuste postulat alterum dtiũ dictionis significantis ad quid. Teren. Tu id laudi tibi ducis. Idẽ. Hãc dono mihi dedit. Cicero. Neq; mihi negligentie ascribas velim. Et interdũ loco finis dativi postulat actiũ cũ hac prepõne ad vel in. Teren. Ad hec mala hoc mihi accedit. Etiã Cicero Ad illã optimam preclara predã velut cũ muculis accedit sextꝰ rostij damnatio. Terẽ. Se cõmendauerit patri in clientelam.

Terentius.
Cicero.
Terentius.
Cicero
Cicero.

Sum sic consimiles calus nectentia verba
Supza acquirentis ternum calsum sibi nexum

Cũ triplici dto

B.ij.

In ternum mutent vltra ad quid significantis
Depoſcũt alterũ ternũ/aut quartũ ad pzeeunte:

¶ Hoc verbũ sum ſiſſiter ꝟba ſiſſes caſus ꝓnectẽtia ſupra dtiõ acq̃rentis poſſunt interdũ mutare caſum poſt ſe ꝓnexũ i dtiõ. Teren. Mihi ſoli ridiculo fui: fiat tibi voluptati effectus ſum multis admiration/dom⁹ mea ptz tibi hoſpitio. Eſto tibi pſidio natus ſum mundo ludibrio. Preterea aliqñ venuſte poſtulãt aliũ dtiõ dictionis ad familiã curandã. Teren. Uideo ola ſigna huic eſſe ad ſalutẽ. Idẽ. Filios advocabo amicos q̃ mihi ad hãc rẽ adſunt. Idem. Op⁹ eſt vrori pluſcula ſupellectile ad nuptias: hoc ſit mihi cõmodo morbo leuãdo/vel ad morbũ leuandũ. Eſto tibi preſidio inimicis erpugnãdis/vel ad inimicos erpugnandos: ⁊ hoc modo poſſunt verba cum triplici datiuo conſtrui.

Terentius

Terentius. Idem.

Sum pzo habeo poſitũ poſſeſſozis ſibi ternũ
Poſtulat/atq; rei poſſeſſe vult ſibi rectum
Infinitiuus ſibi ni quando modus obſtat.

¶ Hoc ꝟbũ sum interdũ pro hoc verbo habeo/ponitur: ⁊ tunc poſſeſſor in datiuo ponetur: ⁊ res poſſeſſa in tõ: ni ſi per infinitiuũ impediat. Uirgilius. Eſt mihi nã q; domi pater. i. habeo patrem.

Virgilius

Poſt ſe depoſcit verbũ quandoq; datiuũ
Signãs congruere aut occurrere ſiue iubere
Auxilium ferre/aut inſiſtere vel famulari
Sed rogitant quartũ leuo cũ iuuo ſic ſua nata

¶ Dtiõ regũt ꝟba quecunq; ſignia cõgruere: vt cõgruo/cõſentio/aſſentio/conſentio/arrideo/applaudo/aſſentior/aſſentor/adulor/blãdior. Siſſiter ſignia occurrere: vt occurro/occurſo/obuio/obuenio/intercurro/euenio/iuuenio: ⁊ ola verba cũ obuiã iuncta: vt eo/pdeo/exeo/venio/redeo/pcedo/curro/occurro/equito/pgredior/egredior obuiã tibi. ¶ Inſuper ſignia iubere: vt iubeo/impero/mãdo/precipio edico: q̃ etiã actiũ regũt. ¶ Item ſignia auxiliũ ferre: vt ſubuenio/ſuccurro ſuppeto/ſuppetias fero: auxiliũ vel opem fero/auxilior/opitulor/patrocinor/adminiculor/adſum/preſto ſum/preſidio ſum: ⁊ (vt vult poetus) proficio. Sed leuo ⁊ iuuo cũ ſuis ꝓpoſitis regũt actiũ: vt leuo/iuuo/alleuo/ſubleuo/cleuo/releuo/adiuuo coadiuuo/adiuto/coadiuto pauperẽ. ¶ Dtiõ etiã regit ſignia inſiſtere: vt inſiſto/incumbo/infundo/vaco/intẽto/intendo/inuigilo/inhæreo/inſtio/indulgeo/inſtoſto/aſſiſto/ſubſto/abſiſto/operã do/animũ applico vel adiungo/minitor. ¶ Preterea ſignia famulare: vt ſeruio/deſeruio/ſubſeruio/miniſtro/adminiſtro/ſubminiſtro/ſuggero/ſubijcio/multo/famulor/ancillor/annuctiniculor.

Perottus

Ternum vel quartũ ſibi ſubiungi rogitabunt
Hec moderor medicor comitor medeor vel adulor

¶ Hec ꝟba moderor/medicor/comitor/medeor/⁊ adulor: tã Sulpitio & Alcentio teſtibus regunt indifferẽter actiũ vel dtiõ.

Vult terũ verbũ ſuadere placere fauere
Et parere notans/ſimul iis contraria ſenſu.

¶ Dtiõ regũt ꝟba quecũq; ſignia ſuadere: vt ſuadeo/ſubſuadeo/pſuadeo/diſſuadeo/conſulo. Siſſiter ſignia placere: vt placeo/morigero/inſeruio/ſatisfacio/gratumfacio/gratificor/obſequor/glorior: et his contraria: vt diſpliceo/ſuccẽſeo/irascor: quod etiam ablatiuum (cum preiuncto) poſtulat. ¶ Simuler ſignificantia fauẽ

rer:vt faueo/aspiro/annuo/innuo/cõquiniſco/amicor/ſuffragor:r iſs contraria: vt noceo/officio/incõmodo/impropero/inuideo/inſulto/inſurior/minor/minitor/refragor/ſudifico/ſba dare. ¶ Inter ſignia parere: vt pario/obedio/obtẽpero/acquieſco/auſculto/r audio qñ p obedio ſumũtur. Et iſs ſenſu cõtraria: vt reſiſto/reſto/obſiſto/obſto/repugno/illudo/inſulto/oppono/obijcio/aduerſor/obuerſor/reluctor/obluctor/obnitor/renitor/mſideor.

Offendo et ledo poſt ſe quartum rogitabunt
Vult ſtomachor ſextum cũ prepoſito preeunte
Et ſic iraſcor/quod vult quandoqz datiuum

¶ Offendo et ledo ſecũ poſtulant: vt offendi vel leſi pedẽ. Stomachor poſcit ablatiuũ cum prepõne cũ preeunte. Teren. Jã equidẽ mecũ ſtomachabar. Jraſcor: regit ablatiũ cũ prepõne: vel dtiũ: vt iraſcor tecũ vel tibi. Terentius.

Cum quibus eſt iunctũ con/poſcunt pleraqz verba
Ternum vel ſextum cum prepoſito preeunte
Hos vltra quartum que ſunt actiua repoſcũt

¶ Verba pleraqz oia cõpoſita cũ prepõne com: dtiũ vel ablatiũ cũ hac prepõne cum poſtulãt: vt congruo tibi vel tecũ/cõſentio tibi vel tecũ/cõgredior hoſti vel cũ hoſte. Et ea q̃ actiua ſunt vltra hanc ꝓſtructionẽ regunt actiũ: vt comparo homero vel cũ homero virgilium.

In citra motum verbis coniũcta quibuſdam
Nunc ternũ poſcit/ſextum nunc in preeunte.

¶ Quedã ſba cõpoſita cũ hac prepõne in citra motũ nũc cũ dtiõ/nũc cũ ablatiõ hac prepõne preeunte cõſtruuntur: vt inſirit haſtã pectori vel in pectore.

Verba ad certamen ſpectãtia iungito ſexto
Cum ſibi ꝓiuncto/at terno hec dat ſepe poeta.

¶ Verba ad certamẽ pertinẽtia regũt ablatiũ cũ hac prepõne cum: vt certabo tecũ Poete tamẽ hmõi ſba dtiõ ſepe adijciũt. Virg. Placidone eriõ pugnabis amori. Virgilius. Idem. Jnpar congreſſus achilli. Idem.

Omne petit neutrũ ſignãs excellere ternum
Vel quartũ/r ſextũ cũ prepoſito ſimul ablqz.

¶ Oẽ ſbũ neutrũ ſignis excellentiã regit dtiũ vel actiũ: r ablatiũ cũ vel ſine prepoſitione: vt preſto/anteſto/excello/ꝓcello/pniteo/ꝓpolleo/plucco/anteeo. Superemineo tibi vel te viribus. Teren. Hoc mihi preſtat. Terentius.

Expoſcit dominor ternũ aut quartũ/preeunte
Nunc in/nũc inter: vel ſextũ cum in ſibi iuncto

¶ Dominor/aris. regit aliqñ dtiũ. Virg. Victis dominabit argis. aliqñ actiũ preeunte hac prepõne in vel inter. Ouidius. Et qõ dominar in cetera poſſit nar⁹ homo. Virgilius. Virg. Inter que nutrtia culta. Infelix lolium/r ſteriles dominantur auene. Aliqñ do ablatiũ preeunte hac prepõne in. Saluſtius. Fortuna in omni re dominatur. Ouidius. Virgilius. Saluſtius.

Acquirentis ternũ/acquiſiti quoqz quartum
Actiuũ impartit poſcit/quartũqz aliquãdo
Acquirentis/r acquiſiti vult ſibi ſextum
Deponens et in or ſtructuram poſcit eandem.

Terentius. ¶ Impartio actiuū regit dtīm acquirētis: ↄ actīm acquisiti: vt impartio tibi mun⁹: ↄ aliqñ regit actīm acquirētis: ↄ ablm̄ acquisiti. Terē. Summa salute suum parentem nouē impartit gnato. Impartior aūt deponēs eodē modo cōstruitur.

¶ De constructione acculatiui.

Uerbū omne actiuū pze se deposcit agentem
Rectum vel quintum/et post se quartum patientem
Excepto inuideo/ternum quod vult sibi iungi
Et post hunc ternū quartū quandoqz reposcit
Atqz interdico/ternum sextumqz regente.

¶ Oē verbū actiuū regit ante se actīm vel actīm agentē: ↄ post se actīm patientē: vt ego lego virgilīum. hanc tm excipitur inuideo qđ dtīm regit: ↄ aliqñ vltra dtīm accusatiuū. Priscianus. Inuideo oibus aīa preter inuidiā. Et interdico qđ dtīm ↄ ablm̄ regit: vt interdico tibi aqua et igni.

Ad quinos sensus que spectāt oīa verba
Queqz timere notant simul hec intelligo sentit⁹.
Exposcunt rectū aut quintū pze se patientis
Et post se quartū deposcūt vocis agentis

¶ Uerba ad quīq; sensus pertinētia: vt audio/video/gusto/olfacio/tango. ↄ signātia timorē: vt timeo/metuo/pauco/formido/horreo/horresco. Sic hec verba intelligo/sentio postulāt aīa sentīa vel actīm patientē: et post se actīm agentem.

Passiua assistunt rectum ↄ casum patientem
Pze se vel quintum post se poscunt et agentem
Sextum prepositio sibi iuncto siue datiuū.

¶ Oīa verba passiua regūt aīa sentīa vel actīm patientem ↄ post se ablm̄ cū prepone: vel dtīm agentē: vt tu amaris a me vel mihi. idē est qđ ego amo te. Et hoc modo licet mutare actiuā cōstructionē in passiuam per omnes modos et tempora: et econtrario.

Passiua exposcunt vltra patientē et agentem
Quos actiua regunt omnes iungi sibi casus.

¶ Uerba passiua vltra agentē et patientē regūt oēs casus nostri actiui: vt libr̄ datur a me vel mihi tibi ad patrē: hoc est do tibi libr̄as ad patrē.

Exulo cū bapulo veneo fioqz reposcunt
Quā passiua velint constructionem sibi eandem

¶ Hec passiua exulo bapulo veneo ↄ fio more passiuorū pstruūt: vt abs te vt tibi exulo

Nubo maris poscit ternum/et rectū mulieris
Infinitiuus ni quando sibi modus obstet

¶ Hoc verbū nubo/is postulat semp dtīm viri/actīm mulieris: nisi hoc verbum nubo fuerit infinitiui modi: tūc enim mulier in actō ponetur.

Quū videoↄ signat puto/ternū semper agētem
Postulat/et rectū patientē/quandoqz cernoz

Politianus

Structuram semper passiue more reposcit

¶ Qñ hoc ꝟbū video: sīgt idē qō puto/as postulat semp dñi agentis: nō patientem: vt ego puto hanc vitā acerbā: qō per video: sic dici pōt: acerba mihi videtur hec vita. Sed qñ sīgt idem quod cernor vel aspicior more passiui cōstruitur: vt abste vel tibi videor. i. cernor vel aspicior.

Pro dato sensu communia singula verba
Structuram actuā sic passuāq reposcit.

¶ Uerba oia coia p varietate sīgtionis/nūc actiuā/nūc vero passiuā ꝓstructionem sequūtur: vt ego crimnor te/vel a me vel mihi tu crimnaris.

Includunt sensum passiuum neutra venuste
Motumque signant/sic deponētia verba
Tempore preterito/reliquis ab ea quoq dictis

¶ Uerba neutra et pponētia motū sīgntia ꝛeciuūt passiuā sīgtionē in preterito effecto tpe: a aliis repoīd' ab eo: formatis. Virg. Uenit summa dies. Tere. Hinc profectus est/menses tres abest. Virgilius Terentius

Transitiua sibi deposcunt omnia verba
Ultra acquirentē ternū quartūq quoq vocis
Illius in quā actus verbi tranſire notatur
Ternis personis passiuorum quoq neutra

¶ Oia ꝟba trāsitiua/siue actiua/siue neutra/deponētia veleoꝝ regūt vltra dtiū acquirentē etiā actūsitiuis dictionis in quā trāsit actꝰ ꝟbi: et ꝟbū pōt esse tūs casus verbo passiuo: vt orauit tibi veniā. Virg. En qs cōseram' agros. Cōnor tibi insidiās/interpretor tibi virgilū. Ctera que neutra sunt pūt passiuari in tertijs personis vt aratur/arantur. bibitum/bibūtur. Virgilius

Interdū poscunt quartū sibi neutra soluta
Ui alterius verbi intellecti/aut prepositiue
Quartus in aduerbium/vel quando sit resolutus
Siue figurate vetitat quod sermo solutus

¶ Uerba neutra quattuor modis actiū regūt. primo modo p subsidiū alterius verbi intellecti. Virg. Formosum pastor coridon ardebat alexim: hoc est ardēdo amabat. Scōo mō per prepositionē intellectā: vt pmissa pauisco. i. ppter cōmissa. Tertio modo per mutationē actiui in aduerbiū. Juuenalis Que curijs simulāt: bacchanalia vivūt: hoc est bacchanaliter. Quarto modo per figurā synecdochen: vt doleo caput. Quē loquendi modum orator refugit in soluta oratione. Nā dicendum est caput dolet. Juuenalis.

Expoſcunt quartum conformis significati
Cuncta sibi (quāuis neutralia) pleraq verba.

¶ Oia fere ꝟba (quāuis neutralia sint) possunt regere actiū casum conformis sīgti vt apud Boetiū. Hūc optimū ludū ludimus. Idē. Magnū quidē certamen certamus. Ille grauē seruit seruitutem/qui animū vitijs seruum habet. Hec Ascensius Augustinus dattus.

Postulo posco peto doceo rogo flagito celo
Exuo cum vestit moneo induo calceo cingo

Obsecrat obtestor cum exoro interrogat oro
Hortor cum natis geminos poscunt sibi quartos

¶ Hec verba postulo posco cū aliis supra memoratis duplicē actiōn regere possunt vt postulo te veniam.

Que rogitare notant crebro magis atq; venuste
Exposcunt quartum rogitati illius et vnde
Deposcis quicq; tertum cum prepositiuo

¶ Verba q̄ rogitare signt vsitati⁹ ⁊ venusti⁹ regūt actiōn rei rogitate: ⁊ ablatiū cum prepōne illi⁹ rei vnde rogitatur aliq̄d: vt postulo vtq̄ abs te.

Verbum ornare notans vel denudare requirit
Ornati quartū per quā pulchre/atq; rei qua
Ornatur quicq; tertum sine prepositiuo.

¶ Verba signtia ornare vel exuere regūt actiōn rei ornate ⁊ ablatiū sine prepōne ſtius rei qua ornatur aliquid: vt orno domū floribus/vestio te purpura/induo me bisso/cingo me gladio/calceo pedes cothurnis: velo vt tego domū later e/calamis vel stramine/sterno aream stirpis/emo humerū pallio/denudo corpus vestibus.

Celo vult binos quartos/vel sub vice quarti
Alterius tertum cum prepositio preeunte
Persone et ternū sibi iungi vult aliquando

Terentius

¶ Hoc ꝟbū celo regit aliq̄n duos actōs: vt apud Terentiū. Ea ne me celet cōsuete ci filiū. Aliq̄n loco alteri⁹ acti regit ablatiū cū prepōne: vt celo te de hac re/vel celo hanc rē de te. Et q̄nq; regit dtiū persone: vt celo tibi librum.

Ternum cum quarto poscūt respondeo mitto
Adijcio scribo verbum omne loqui quoq; signās
Interdū quartū cum prepositio ad vice terni
Hos vltra poscūt ternū aut quartū ad preeunte
Compello appello sic conuenio alloquor affor
Atq; interpello quartum solum rogitabunt.

¶ Dtiū et actiū poscūt hec ꝟba respōdeo/mitto/adijcio/scribo: ⁊ oē ꝟbū signans loq̄ vt loq̄r/dico/aio/memoro/ꝟbū facere/ꝟbū pferre/efferre/narro: vt nullū ꝟbū mihi rndit/misit/adiecit/scripsit/vel loquutus est. Et loco dti interdū postulāt actiū cū hac prepōne ad. Et vltra hāc ꝓstructionē pñt habere alterū dtiū vt actiū ad preūcta dictionis signtis ad q̄d/(vt supernus est dictū) vt nullū verbū mihi vel ad me rndit aut locut⁹ est. ꝓpositio vel ad ꝓpositū. Hec tn cōpello/appello/conuenio/alloq̄r affor/interpello/solū actiū regūt: vt cōpello/appello/cōuenio/interpello/alloq̄r/affor te: de confero colloquor/cōfabulor ⁊ ceteris superius dictum est.

Vult auferre notans verbū ablati sibi quartū
Illius de quo quicq; aufertur quoq; ternum
Pro terno interdū tertum cum prepositiuo.

¶ Verbū signs auferre postulat actiū rei ablate ⁊ datiū illius vnde aufertur aliquid: vt aufero/rapio/abripio/diripio/eripio/preripio/surripio/adimo/demo/amb

duco/subtrahho/detrahho/furor/predor tibi vestē. Et interdū loco dti ponit lat abltīn cū prepōne. Terē. Et crimine hoc antiphonē eripiam. Cicero libro. iij. epistolarū. Ego si in prouincia detrahere de sua fama quicq̄ cogitassem. Terentius. Cicero

Cum natis pr̄iuo spolio fraudo abdicat orbo
Abrogat expello viduo exheredo reposcunt
Abs quo pr̄iuatur quicq̄ illius sibi quartum
Pr̄iuati et sextum semper sine prepositiuo

Hec v̄ba priuo/spolio/fraudo cū cōpositis: vt deprimo/supprimo/expolio/dispolio/defraudo. Sīlr abdico/orbo/abrogo/expello/viduo/exheredo regūt actīn illi⁹ rei vnde priuatur aliq̄d: et abltīn sine prepōne illi⁹ rei q̄ priuatur: vt priuo te rebus

Pono fero capio cum pr̄e post ante reposcunt
Quartum cum terno/sic actiua omnia ferme
Cum pr̄e et sub iuncta/at soli terno dato neutra.

Hec v̄ba pono/fero ⁊ capio cōposita cū pre/post/aut ante: regūt actīn ⁊ dtīn: vt prepono/prefero/postpono/postfero/antepono/antefero/antecapio libertatē diutius. Sīliter actiua pleraq̄ ola cōposita cū pre vel sub construuntur: vt prescribo prestituo/prefinio/predico/prefigo/prepar̄o: cū aliis subdico/sublego/subijcio/suppono/subterno/subdo/subrogo: cū multis aliis. Teren. Tute his reb⁹ finē prescripsisti pater. Idem. Cherēā huic rei prefecimus. Idē. Et te clām subduxisti nobis. Idē. Qui hunc suppositit nobis. Terentius Idem.

Admoneo quartum poscit post se et genitiuū
Aut ablatiuum de prepositio preeunte

Admoneo regit actīn gtīn/vl abltīn cū ppōne: vt admoneo te huius rei vt de hac re.

Accusare notans verbū/aut dānare reposcit
Quartum accusati vel damnati et genitiuum
Siue ablatiuū cum prepositio simul absq̄
Criminis aut pene/at sextum cū sunt sine fixis
Adiectiuorum cum vel sine prepositiuo
Exceptis tanti pluris quanti atq̄ minoris
Cum natis semper que ponentur genitiuo.

Uerba sīgntia accusare vel dānare regūt actīn accusati vel dānati ⁊ gtīn vel ablatiuū cū vel sine prepōne. Criminis aut pene: vt accusare hūc potes furti/furto vl de furto. dān. Uide hūc vniuerse pecunie/vniuersa pecunia: vel de vniuersa pecunia. Hec valla. Linius. Sed nequaq̄ tīn relictū est quantetumme damnatus fuerat. Sz huiusmodi verba postulant semper ablatiuū. cū vel sine prepositione olim adiectiuorū cū sine substātiuis ponūtur: exceptis illis. Tanti/quāti/plur̄/⁊ minoris: cum cōpositis que semper gtō (cum sunt sine substantiuis) ponūtur: vt accusare hūc potes furti vel sacrilegij/vel vtriusq̄/vel de vtroq̄. Amboꝝ vel de amborum: nō autē vtriusq̄ vel amborum. Valla Linius

Ad pr̄ecium ipectans verbū pr̄ecij rogitabit
Cum natis (cū sunt sine fixis) que genitiuo
Sextum/sed demptis tantū quantū minꝰ ⁊ plus.

whitin. de concin. C.i.

Ponentur sed cum fixis sexto tamen ista
Tantidem pluris semper pone in genitiuo

¶ Uerba ād precīū pertīētia: vt emo/vendo/ꝓsto/valeo/loco/cōduco: et do ꝑ vēdo regūt ablīm rei sīgnis precīū/siue precīū certū sit siue incertū: his quatuor exceptis tantū quantū mīn⁹ ⁊ plus cū suis cōpositis: vt tāti/tāti/tāti libet/tāti cunqz/quāti/quāti libet/quāti cūqz q̄ sine substātiuo in gtō poni debēt. Sed cū substātiuo in ablō preter tantidē ⁊ pluris q̄ ablō caret. Et licet Salustꝰ scribat pluris precij ⁊ Terē. quāti⁹ precij. hic tñ loquēdi modus non vsitatur apud oratores. Uirgilꝰ. Uēdidit hic auro patriā. Teren. Mmis viginti tu eam emisti. Ualerius. Magno vbiq; precio virtus estimatur. Teren. Redimas te captū quē queas minime. Plautꝰ. Quāti eā emit? vili. Cicero. In licitatorē potius ponā: q̄ illud minoris veneat. Idem. Quo ne pluris emerem.

Salustius. Uirgilius Terentius. Ualerius. Plautus.

Estimo cum pendo facio genitum sibi poscunt.
Tantus cū quātus sic magnꝰ maximus ⁊ plus
Plurimus et paruus minus ac minimus nihilūq;
Cum natis istis addas nauci quoqz flocci

¶ Hec ẽba estimo/pendo/facio: regūt gīm istoꝝ nom supertꝰ memoratoꝝ cū cōpositis: vt tāti estimo/pēdo vel facio. magni parui mini mi plurīs minoris plurimi facio/pendo vel estimo/nauci/flocci/nihili pendo.

Quartum cum sexto poscunt pleo fertio nata
Uel gentū interdū (quod rarius est) vice sexti
Totius et sextum poscunt cum prepositiuo

Uirgilius Salustius Ualla. Uirgilius.

¶ Cōposita ab his verbis pleo et fertio: vt cōpleo/expleo/impleo/oppleo / repleo su/ pletio/refertio/infertio/suffertio regūt actīm vel ablīm. virg. Implent clamore vias. Salu. Spīa oēs suos diuitijs expleuit. Idē. ꝯcipit pīmū vti veteres amicos muneribꝰ repleant. Uallēsis. Referū ꝑ poteā vino. Et aliqñ loco abli regūt gīm (rarius). Virg. Implētur veteres bacchi. Et vltra hāc ꝯstructionē regūt etiā ablīm cū prepōne totꝰ: vt implent vrceū de amne/de rivo. Hec vallensis.

Pascere que signant cum magnifico beo dito
Munero cum dignor: quartum et sertū sibi poscūt

¶ Uerba sīgnia pascere: vt pasco alo/nutrio/cibo/pono/facio/saturo/satio/reficio refocillo/educo/tollo. Siꝫ magnifico/beo/dito/munero/dignor: regūt actīm et ablatiuū: vt pasco gregem herba.

Soluere que signant vel sumere vel remouere
Uel cohibere petunt post se iungi omnia verba
Quartū cum sexto cum preposito preeunte.

¶ Actīm et ablīm cū prepōne regūt ista verba sīgnia soluere: vt soluo/libero/redimo/eruo/expedio/euoluo/eruo. ꝛc. Siꝫiter sīgnia sumere: vt sumo/suscipio / accipio/recipio/audio/dico/intelligo. ꝛc. Itē signia remouere: vt remoueo/discedo/abeo/migro/emigro/recedo/separo/segrego/diuido/dimello/dissūgo/diuerto/dirūpo/proficiscor. ꝛc. Et sīgnia cohibere: vt cohibeo/cōtineo/tempero/coherceo/cōpesco/vito/demito/arceo/abigo. ꝛc.

Abstineo quartum petit illius abstineas quod
Sextum a quo abstineas cum vel sine prepositiuo

Et vici vult sexti (quod rarius est) genitiuum.

¶ Abstineo regit actiñ illius rei quã abstineas/ & ablim cũ vel sine prepõne illi⁹ rei a qua abstineas. Et aliq̃ndiu rar⁹ loco abl̃i regit gim. ¶ Cicero in epistolis. Ego qui ostreis facile abstineã/a beta & malua decept⁹ sum. Idē. Beneficiũ est q̃ abstinuerit⁹ nephãdo sceleri. Horati⁹. Mox vbi luxit/abstineto dixit tarum. Cicero. Horatius

Cum substantiuũ (sibi cõcomitante relato)
A nullo regitur: sub eodem pone soluto
Illud tunc casu/cũ concomitante relato

¶ Cũ substãtiuũ (cõcomitãte relatiuo) a nulla dictione regitur/tũc illud substantiuum in eodẽ casu cũ relatiuo comitãte absolute ponetur. Propheta. Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt. Virga est hic ntũs absolut⁹. Exemplũ de gtõ absoluto. Imperij et dignitat⁹ fluxa fit eor⁹ gloria. De dtõ. Virtuti & eruditioni ip⁹ fuisti dedit⁹. De actõ. Masculũ et feminã creauit eos. De vctõ satis liquet. De abltõ. Pace et vnitate semper ip⁹ delector⁹.

De constructione ablatiui.

Sertum vult vescor fungor fruor et caret vtor
Delector: potior quod rerum vult genitiuum
Fungor cum potior veteres quarto tribuebant
Vult scateo sextum sibi iungi vel genitiuũ

¶ Abliñ regũt hec verba vescor/fungor cũ ceteris superi⁹ dictis. Virg. Mẽsis enim vescimur inq̃t: potior interdũ gim plurale huius nois res sibi contigit. Cicero. Rerũ potiri volunt. Similiter hec verba fungor & potior cũ actõ apud veteres structa reperies. Teren. Tute illorũ officia fungere. Idē. Miseriam oẽm ego capio hic potitur gaudia. Et hoc verbũ scateo regit abliñ vel gim: vt scatet vermib⁹. Bellu⁹. Irarũ muliebriũ per diem perq̃ noctem scatebat. Virgilius Cicero Terentius Lucanus.

Sexto ponetur signans tempus spacium ve
Nomen/vel quarto quando grecos imitamur
Si non sit recti casus aliter ve regatur

Cũ ablõ vel actõ.

¶ Nomẽ signans tps vel spaciũ si nõ sit nius casus verbo aut alterius regatur ponet⁹ in ablõ: vel si grecos imitamur in actõ: autore Valla. Virg. Hic tñ hac mecum poteris requiescere nocte. Idē. Noctes atq̃ dies patet atri ianua ditis. Valla. Virgilius.

Mobile vel verbum sextum sine prepositio vult
Instrumentalis/sic formalis quoq̃ cause.

¶ Noia adiectiua & verba regũt abliñ casum sine prepõne dictionis signtis causam instrumentalẽ vel formalem. Instrumentalẽ. Ouidi⁹. Saucia vomeribꝰ p se dabat ossa tellus. Virg. Insequitur iã tamq̃ manu tenet premit hasta. Formalẽ vt cãto alta voce/recito prolatione vulci: his verbis affatur amicũ. Quo ore id loquar. Qua ratione emisti. Qua audacia id feceris. Quo infortunio id fit. Teren. En pacto et gnati vitã/& psilij mei cognosces. Idē. Hoc daui factũ est psiliis et dolis cũ mille aliis. Virg. Raptatus bigis. vt quondã vterq̃ cruento puluere. Ouidius. Anxia luce gemit: lacerq̃ miserrima tabe. Linquit vt glacies icto saucia sole Ouidius. Virgilius Terentius Ouidius.

Mobile vel verbum sextum sine prepositio vult
Cause finalis/vel sextum pro preeunte
Vel quartũ cũ prepositio ob propter ve preeunte

Cũ ablõ cũ vt sine prepõne vt cũ actõ cũ prepositione.

¶ Nota adiectiua ⁊ ꝟba regũt ablm̃ sine prepositione cause finalis: ⁊ aliqñ ablatiuũ cũ hac prepõne p. Aliqñ vero actm̃ preeunte hac prepõne ob vel ppter: vt auarus o'm laborũ est patiens: vel oẽs labores patitur lucro/ p lucro: vel ab aut ppter lucrum. Teren. Ea gratia id fecit vos vt pertentarẽ. Idẽ. Saplũt si p maleficio beneficiũ summũ noluit reddere. Idẽ. si ppter amorẽ vxorẽ nolit: ea primũ ab eo animaduertenda est iniuria.

Terentius
Idem

Mobile vel verbũ sextum cause efficientis
Vult sine prepositio/ aut sextum cũ prepositiuo
Interdum quartũ per ob aut propter sibi iuncto.

¶ Nota adiectua ⁊ ꝟba dictionis signtis causam efficientẽ ablm̃ sine prepositione. Aliqñ ablm̃ cũ prepositione. Aliqñ aũt actm̃ cũ hac prepõne p/ ob/ vl ppter. vt Sum tristis vel tristor dolore/ pre dolore/ vel p aut ppter dolorẽ. Sũ pallidus vl paleo timore/ p timore/ vel per ob aut propter timorẽ. Teren. Animus lassus cura et cõfectus stupet. Idẽ. Lingua heret metu. Idẽ. Pre gaudio nõ sum apud me. Idem. Laborate dolore/ atq; ex hac sollicita est die. Idẽ. Reuertor mest' p egritudine assidua. Idẽ. Subtristis sed nihũ ppter hanc rem.

Teren.

Mobile vel verbum vult cause materialis
De qua fit quicq; sextum cum prepositiuo
Cum qua fit quicq; sextum sine prepositiuo

¶ Nota adiectua ⁊ ꝟba dictionis signtis causam materialem (de qua aliqđ fit) regũt ablm̃ cũ prepõne: vt hec dom⁹ cõstat ex ligno et lapide. Virg. Crathere ex auro solidi. Regũt etiã dictiones signtes causam materialẽ (cũ qua aliqđ fit) ablm̃ sine prepõne: vt paries fit albus vel de alba tur calce/ dom⁹ cõtegitur later e/ stramine/ calamo. Virg. Congestũ cespite culmẽ. Idem. Viminibus molliq; parẽs intexere iuncto. Idẽ. Sectaq; intexunt abiete costas.

Virgilius

Virgilius

Sexto ponetur iuncto sibi prepositio cum
Dictio qua coniũctio/ concomitãs ve notatur

¶ Quis dictio signs ꝓiunctionẽ vel ꝓcomitantiã ponetur in ablõ casu hac prepõne cũ semp preeunte/ autore valla/ vt susceptũ eũ cũ honore/ tu scribis cũ lucũditate/ loquitur cũ affabilitate: fui negocios us cum hospite. Terẽ. Mirũ ni ego turpiter me dedã cũ hoc meo decrepito.

Valla.
Teren.

Desisto et cesso sextum cum prepositiuo
Poscũt sine modũ infinitiuum/ vice sexti

¶ Desisto et cesso postulãt ablm̃ cũ prepõne, vel loco ablti infinitiuũ modũ: vt desisto vel cesso ab amore vel amare.

¶ De verbis pro varietate significationis diuerse constructionis.

Verba reciproca sunt hec deficit affluo abundo
Et pre se poscũt rectũ/ post se quoq; sextum
Quẽ rectũ in ternũ casum mutare aliquando
Et sextum in rectum structura reciproca possit.

¶ Hec verba deficio affluo abundo sunt verba reciproca et regũt ante se nomina-

tiuũ ꝙ post se abltiũ/quẽ ntiũ aliqñ in dtiũ ꝙ abltiũ in ntiũ per reciprocã ꝯstructionem cõuerti põt: vt ego deficio nũmis/ꝙ nũmi deficiunt mihi/ego affluo diuitijs/ꝙ diuitie affluunt mihi.

Deficio quartũ rogitat cum desero signat
Quando discedo sextum cum prepositiuo

¶ Deficio qñ sigt desero regit actiũ: vt apud Teren. Nõ te deficiã. Sed qñ sigt ab alicuꝰ ductu discedere (autore valla) regit abltiũ cũ prepõne: vt sabini defecere a romanis. Terentius Valla

Prosequor afficio quartum ⁊ sextum sibi poscunt
Et sensum sumunt/ex appositis sibi sextis

¶ Hec ꝟba prosequor ꝙ afficio regũt actiũ ꝙ abltiũ: et ex appositis abltis sigta diuersa sortiuntur: vt prosequor te amore. i. amo te/prosequor te odio .i. odio te/afficio te honore. i. honoro te: afficio te vituperio. i. vitupero te.

Hec timeo/metuo caueo poscunt sibi ternum
Quartum vel sextum cum preposito/veluti quũ
Dico tibi timeo/vereor mala ne tibi fiant
Dicens te timeo/vereor mala ne mihi faxis
Abs te sed timeo/per te mihi ne mala fiant

¶ Hec ꝟba timeo metuo ꝙ caueo ꝓ diuersa significandi ratione regũt nũc dtiũ nũc actiũ nũc abltiũ cũ prepõne: vt cũ dico. Timeo tibi/vereor ne tanꝯ amico tibi mala fiãt. Dicẽs. Timeo te vereor ne tanꝯ inimicꝰ mala inferas mihi. Et dicẽs. Timeo abs te vereor ne per te tanꝯ per aduersariũ mala inferãtur mihi.

Auribus intendo signant quũ auscultat et audit
Exposcũt quartũ/sed quũ parere datiuũ

¶ Auscultо ꝙ audio qñ auribꝰ intẽdere signt regũt actiũ: vt audi vel ausculta pauca. Qñ aũt idẽ qõ parere regũt dtiũ: vt audio vt ausculto tibi. Plautus in captiui. Duo haud audiebat facio.

Vult pro promitto recipit ternum quoqꝫ quartũ
Pro accipio quartum ⁊ sextum cũ prepositiuo.

¶ Recipio qñ sumitur ꝓ promitto regit dtiũ ꝙ actiũ: vt nihil recepit tibi/qõ nõ re ipsa præstabo. Qñ aũt sumit ꝓ accipio regit actiũ ꝙ abltiũ cũ ꝓpõne: vt Ifas abs te recepi.

Accedo addor vult acquirentis sibi ternum
Atqꝫ acquisiti quartum simul ad preeunte
Ternum acquisiti quandoqꝫ dari sibi poscit
Accedo aggredior signans poscit sibi quartum
Aduenio signans quartum petit ad preeunte

¶ Accedo aliqñ sigt idẽ qõ addor ꝙ tũc regit dtiũ acquirẽtis ꝙ actiũ cũ hac prepõne ad acquisiti Teren. Sed hec mala hoc mihi accedit. etiã aliqñ regit dtiũ acquisiti Quintilianꝰ. Atqꝫ vt accedat dolori meo cumulꝰ/quę hoc facit vtor mea est. aliqñ sigt aggredior: et tũc postulat actiũ (autore valla) & aliqñ sigt aduenio ꝙ tunc regit actiũ cũ hac prepõne ad. Teren. Accede ad ignẽ hunc. Terentius Quintilianus. Valla. Terentius

Reddo quum facio signat quartũ sibi poscit
Ternum cum quarto quũ trado restituo ve.

¶ Reddo signs idē qō facio regit actiū. Teren. R eddā eā tā atrā qꝫ carbo est / qō sigt idē qō trado vel restituo regit dtiū ⁊ actiū. Teren. Cupio eam abducere vt eā suis reddam.

Impono signās fallo ternum sibi solum
Vult: sed pono super ternum quartūqꝫ reposcit.

¶ Impono signs idē qō fallo regit dtiū solū: vt imposuisti nobis. i. fefellisti. Sed qō sigt superponere regit dtiū ⁊ actiū: vt impone mihi quiduis oneris.

Comparo concilio vel emo signans sibi ternum
Cum quarto poscit: quando equiparo rogitabit
Quartum cū terno vel sextum cū preeunte

¶ Cōparo signs idē qō cōcilio vel emo regit dtiū vel actiū. signs idē qō eqparo regit actiū et dtiū vel abltiū cū hac prepōne cū (autore valla) vt cōparasti tibi magnā laudē Cōparaui mihi necessaria/cōparo te illi ⁊ cū illo.

Valla.

Commendo signās fidei cōmittere poscit
Quartum cū terno/cōmendo laudoqꝫ signās.
Exposcit binos quartos: sed apud mediante

¶ Cōmendo signs fidei ꝓmittere regit dtiū ⁊ actiū. Virg. Sacra suos tibi ꝓmēdat troia penates. Cicero. Sic eū tibi ꝓmēdo. Signs aliquē laudare regit duos actōs hac prepōne apud mediante. Valla. Commendo te regi. i. cōmitto Commendo te apud regem. i laudo.

Virgilius
Cicero
Valla.

Conduco signans prosum poscit sibi ternum
Sed quartum poscit quū nūmis mutuo signat.

¶ Cōduco signs idē qō prosum vel vtile sum regit dtiū. Sed qū sigt mutare nummis vel ꝑductū capere regit actiū: vt hoc cōducit cerebro/cōduxi hanc domū/conduxit seruum cōduxi equum.

Incumbo signans operā do pectore toto
Ad corpus quando transfertur vult sibi ternū
Atqꝫ animū quartū nunc in nunc ad preeunte

¶ Incūbo signs alicui rei toto conatu intēdere siue operā dare sl ad corp⁹ trāsferatur regit dtiū. Virg. Incūbite remis. Sin referatur ad animū regit actiū cū in vel ad preeunte. Cicero. Ad hec preclara studia incūbite. hec valla.

Voces diuisas maledico (carpere quando
Signāt) ⁊ laudo benedico iungito terno
Litterulis sacris maledico quum male signat
Opto: sic benedico precor quando bene signat
Hic cōstructura leges cū terno: nunc quoqꝫ quarto.

¶ Benedico diuise dictiones signtes laudare. male dico signtes carpere (vt sentit valla) primū regūt. Teren. Nescio cui male dicis viro. Cellius de noctibus atticis. Indignissimum eū arbitror cui a bonis viris nō bene dicatur. Sed in sacris literis benedico idē qō bñ precor ⁊ maledico idē qō male precor. Aliqñ cū dtō. aliqñ absq; eo actō structura legūtur. prophera in psalmo. Benedic anima mea dño. Idē alibi. Benedicat nos deus.

Valla.
Terentius
Cellius.
Prophera.

Opto precor iuncto bene vel male iūgito terno

Quarto deuoueo/cum deprecor execror addas

¶ Opto ꝙ precor cū dñi vel male ꝓiucta regūt dtm: deuoueo aūt deprecor ꝙ execror actm regūt: vt dñi opto vel precor tibi/male opto vel precor tibi. Ouidi⁹. Thesia de uouit: qui te dimittere nollet. Idē. Sepe precor mortē: mortē quoq; deprecor idem. Salustius. Plebs catilīne consilia execrari. Ouidius. Salustius.

Ternum cum quarto/dono poscit dare signans
Quartum cū tertio quū munero significabit

¶ Dono signs idē qđ do/das. regit dtm et actm: vt dono tibi munus: qñ sigt idē qđ munero regit actm ꝙ ablim: vt dono te munere.

Conuenio poscit quum congruo significabit
Ternum vel tertum cū prepolito preeunte
Inter preiuncto quartū poscitq; aliquando
Colloquar: ac signans quartū poscit sibi casum.

¶ Cōuenio signs idē qđ cōgruo regit dtm vel ablim hac prepōne cū preeūte: vt cōuenio tibi vel tecū. Et interdū actm cū hac prepōne inter: vt hoc cōuenit inter nos Sed qñ sigt idē qđ colloquor regit actm sine prepōne. Teren. Ibo ad forū: vt pamphilum conueniam. Terentius.

Consulo prouideo signans simul auxiliari
Vel dare consilium quartū ternūq; reposcit
Interdum loco terni quartum preeunte
Consulo consiliū peto signās vult sibi quartū
Atq; ablatiuum cum prepolito preeunte
Consulo prouideo signans genitum sibi poscit
Interdum magni paruiq; boni simul equi

¶ Cōsulo signs idē qđ puideo/auxilior/vt ꝓsiliū do regit actm ꝙ dtm: vt hoc tibi cōsulo. i. hoc ꝓsiliū do. Cicero. Cōsule valitudini. i. puide. Et inđ regit loco dti actm cū hac prepōne in. Teren. Presume istuc in te atq; in illū consulis. Sed ꝓsulo signs ꝓsiliū peto regit actm et ablim cū prepōne de. Salustius. Cōsul alumnus senatū de fe dere ꝓsulebat. Consulo signs puideo regit gtm hoꝝ magni/paruiboni/et equi cū ſmilib⁹. Teren. Quid de me fiat/tu parui consulis. dū illi prosis. Cicero. Terentius. Salustius.

Do tribuo signans ternum poscit quoq; quartū
Sed mitto signās per quem quid mittitur/eius
Vult ternū atq; rei misse quartū simul: ad quem
Est missum quicq̄/quartum petit ad preeunte

¶ Do/das. signs idē qđ tribuo regit dtm et actm: vt do tibi mun⁹. Signs idē quod mitto regit dtm illi⁹ per quē aliqđ mittitur/ꝙ actm rei misse: ꝙ alterū actm cū hac prepōne ad illi⁹ ad quem mittitur qcq̄: vt do tibi filiū ad patrem.

Incessit signans iubisti poscit sibi ternum
Aggredior quicq̄ male: vult quartū quoq; tertū

¶ Incessit qhq sigt idē qđ subisti regit dtm: vt apud vallā. Incessit mihi cupiditas ꝙ aliq .i. subisti. Et aliqñ sigt aggredior quicq̄ offensurus: et tūc regit actm et ablim: vt incessit me conuitio.

Uult ternum solū vaco significās opēram do
Sed careo signans sextum sine prepositiuo
Sum vacuus sextum cum prepolito a preeunte
Est vacuū signans impersonale vacatq;
Exposcit ternum casum pre se vice recti.

¶ Vaco/as. sigñs dare operā regit solum dtīm: vt vaco labori. Sigñs careo regit ablīm sine prepōne: vt vaco culpa. Sigñs vacuū esse regit ablīm cū ppōne. Plinius minor in epistolis. Quū a scribēdo vacaret. Interdū est impersonale: et sigt est vacuū: r tūc regit dtīm loco nti: vt iam nō vacat mihi scribere.

Re ipsa perficio signans presto/exhibeo/do.
Extollo ternum cum quarto vult sibi iungi
Excello poscit ternum sextūq; aliquando.

Cicero. Plinius minor. Salustius. Terentius.

¶ Presto sigñs re ipsa pficere/exhibere/dare/vel excellere regit dtīm r actīm. Cicero. Tu talē te nobis pstare debes vt dignō nostra pmēdatione videare. Plīs minor. Plura hic mihi prestitit cē parētes. Salustiō. Oēs homines q̄sese prestare studēt ceteris animantibō. Regit etiā aliq̄n ablīm. Teren. Sapientia longe mihi prestat.

Verbero scindo neco signans cedo sibi quartū
Exposcit. signat sed quādo locū dare ternum

Virgilius.

¶ Cedo sigñs idē qđ verbero/scindo vt neco poscit actīm: vt cedo seruū/cedo ramos cedo victimā: q̄n sigt dare locū poscit dtīm. Virg. solui tibi cedit amitas. i. dat locū tibi

Iniuriam vlciscor signans vult vindico quartū
Crispus et vt scripsit/quartū petit in sibi iuncto
Atq; malo tueor quartū et sextum ad preeunte
Assero quū signat quartū vult in preeunte

Valla. Salustius. Cicero. Idem. Salustius.

¶ Vindico(autore valla)sigt vlciscor quotiens iniuriā ptumeliā vel illatā punio/et regit actīm: vt hāc iniuriā vindicabo. i. vlciscar vel puniā. Interdū regit actīm cum hac prepone in: vt apud Salu. Cepiō vindicatū est in eos q̄ptra imperiū in hostes pugnauerāt. Interdū vindico id qđ ab iniuria/ptumelia vel sine iactura facienda defendo: r tūc regit actīm r ablīm cū prepōne. Cice. p marcello. Nobilissimāq; familiā ita ad paucos redactā pene ab interitu vindicastī. Itē de senectute. r est senectō natura loquatio: ne ab eis eā vitijs vindicare videar. Aliq̄n sigt assero maxime cū fugitur cū hoc nolle libertas vel seruitō r regit actīm pretūcta hac prepōne in. vnde(vt idē valla inquit) dicimō vindicare in libertatē/aut in seruitutē/quasi asserere in libertatē aut in seruitutē: nō vt quidā volūt vēdicare. Salustiō. Cōsidero quę vite cōditio sit futura/in quā nos met ipsos in libertatē vindicemus.

Vult parco faueo ternum pro seruoq; quartū.

Terentius.

¶ Parco sigñs fauere regit dtīm. Terē. Tādē aliquā tulū tibi parce. Aliq̄n sigt seruare(r tū pmonia)r regit actīm. Te. qđ is vnciati ppeit miser id vniuersū arripiet.

Aspiro signans faueo ternum rogitabit
Incūbo vel peruenio quartum ad preeunte
Inq; vice quarti poscit quandoq; datiuū

Virgilius. Ouidius.

¶ Aspiro sigñs idē qđ faueo regit dtīm. Virg. Aspirat primo fortuna labori. Ouidius. Corpora dissepti aspirate mei. Aliq̄n sigt idem qđ incumbo: r quasi toto spiritu intētus sum. r idem qđ accedo aut peruenio: r ijs sigtionibus regit accusatiuū

prefecta hac prepõne ad. Sipõtin⁹. Scipio aspirat ad ꝓsulatũ. i. cõsulatũ toto conatu petit. Cicero nõnunq̃ ad curiã aspirauit. Regit etiã loco actiuũ rarius) dtiũ. Salu. Si qua ratione prędaris magistratibus aspirasset. Cicero Salustius.

Adsum sum prędens sextum vult in prędeunte.

Uel ternum. prosum ternũ: venio quoq̃ nullum

¶ Adsum signs idẽ qõ pñs sum regit dtiũ vel abltiũ: vt affuit comitijs vel in comitijs. signs prosum vel auxilior regit solũ dtiũ. Teren. Uolo adesse vobis in hac turba. Signs venio nullũ casum regit. Uirg. Huc ades o formose ꝛc. Terentius. Virgilius

Disto haud sum prędo/sextum simul a petit absum

¶ Adsum signs idẽ qõ disto vel non sum presto regit abltiũ cũ hac prepõne a prędeunte. Teren. q̃ longe abest a mari. Cicero. Ego te a nobis affuisse doleo. Terentius. Cicero

Desum deficio ternum vult deficientiq̃

Defectus rectum: in infinitus modus obstet

¶ Desum signs deficio regit dtiũ deficientẽ, et ntiũ defectꝰ vel illꝰ ret q̃ deficit. Teren. Nihil cũ est: nihil mihi deest tñ. At ille ntũs aliqñ vertitur in actiũ per exclusionẽ ꝓiũctionis q̃: vt nullã rẽ mihi deesse spero. Teren.

Insum vult ternum sextũ simul in prędeunte.

¶ Insum regit dtiũ vel abltiũ cũ hac prepõne in prędeunte. Teren. Seueritas inest in vultu. Quintilianꝰ. Sed naturis ipsis ars inerit. Terentius. Quintilianus.

Intersum prędens sum vult sextum in prędẽte

Aut ternũ: disto vel sextum a vel ab prędeunte

Et quartũ iuncto ad: ꝓ differt vultq̃ dativum

Uel quartum prędũcta inter sextũ a quoq̃ iuncta.

¶ Intersum signs idẽ qõ pñs sum regit dtiũ vel abltiũ cũ hac prepõne in prędeunte a Cicero. Sepe interfui querelis meoq̃ equalium. Signs idẽ qõ disto regit abltiũ cũ prepõne a vel ab: vt ab hac vrbe ad mare viginti milliaria interfuit. Signs idẽ qõ differo regit dtiũ. Teren. Stulto intelligẽs qd interest. Aliqñ actiũ cũ inter. Cicero. Inter hoiem ⁊ bellũ hoc interest. Aliqñ abltiũ cũ hac prepõne a vel ab prędeunte: vt altero parũ interest. Cicero Cicero

Confero conuenio signans quartum sibi poscit

Cum iuncto et sextum: vel quartum inter prędeunte

Ascribo signans/duplicẽ quartũ in mediante

Cõparo vult quartũ ternũ aut sextũ prędeunte

Cum dono ternũ et quartum/bice terni

Quartũ in prędũcto: prosum ternũ ad quoq̃ quartũ

Me te se nos vos illi iunctis notat ire

¶ Cõfero signs cõuenio regit actiũ ⁊ abltiũ hac prepõne cum prędũcta: vt cõtulit multa cũ eo. Aliqñ actiũ cũ inter: vt cõferebamus multa inter nos. Signs ascribo regit duplicẽ actiũ mediante in. Teren. In me oẽm ꝓfert culpã. Signs cõparo regit actiũ ⁊ dtiũ vel abltiũ cũ hac prepõne cũ prędeunte: vt cõparo te illi vel cum illo Signs dono regit dtiũ ⁊ actiũ: vel loco dti actiũ cũ in: vt ꝓtulit mihi vel in me multa bñficia. Signs ꝓsum regit dtiũ vel actiũ cũ ad: vt hoc confert multũ vl ad multa Quotiẽa iũgitur cũ me/te/se/nos/⁊ vos signt ire. Teren.

Effert extollit leuat extra fert sepelire.

Vult quartū verto quartū ꝙ sertum pꝛeeunte

Virgilius Plautus. Lucillius

¶ Effero signs idē qđ extollo regit actiū. Virg. Extulit hic decies. Signs leuo vel erigo regit actiū. Idē. Ostēdit dextrā idē entellus ⁊ alte extulit. Sic signs extra fero. Plaut⁹. ne pedē domo efferē. etiā sepelio. Lucillius. Depugnabūtur ꝓ tēpi es morientur ac se vitro efferēt. Sed qñ sigt verto vel transfero vnā linguā ex alia regit actiū ⁊ abltiū prepōne preeunte: vt diuus Hieronim⁹ extulit sacras lras ex greca lingua in latinam.

Defero pꝛodo notans quartū petit atqꝫ datiuū
Ad vel pꝛeiuncta quartū vice sepe datiui
Affero vult duplicem quartū in siue ad pꝛeeunte

Cicero. Virgilius

¶ Defero signs aliquid celatū prodo vl accuso regit dtiū et actiū: ⁊ in vice dti sepe actiū cū ad ꝓpōne postulat. Cice. Certū hoīs nomē deferre ad senatū. Aliqñ sigt affero: ⁊ tūc regit duplicē actiū hac prepōne in vel ad pretūcta. Virg. Defer in italiā.

Differo quū signat disto quartū petit inter
Pꝛeiuncta aut sertū cum pꝛepolito pꝛeeunte
Signās diuulgo dispono diuido quartum
Pꝛotraho sed geminos quartos petit in mediante.

Cicero

¶ Differo signs disto regit actiū cū inter. Cicero. Vide qđ differat inter nrām ⁊ illoꝝ opinionē: ⁊ aliqñ abltiū cū prepōne: vt heres quāto tpe paruul⁹ est nihil differt a seruo. Signs diuulgo regit actiū. Lucili⁹. Laudes cū de me differs sermonibus istas. Similiter ꝓ deponere. Virg. Ille etiā seras in versum distulit vimos. Similiter ꝓ diuido/scindo/vel dissipo. Virg. atqꝫ arida differt Nubila. Signs ꝓtraho vel in lōgū extendo regit duplicē actiū mediante hac prepōne in. Virg. Distulit in seras cōmissa piacula noctem.

Infert impoꝛto concludo immitto notans vult
Quartū sed facio cōtra quartū atqꝫ datiuū
Me te se nos vos adiunctis denotat ire

Virgilius. Seneca Salustius

¶ Infero qñ sigt importo regit actiū. Virg. Inferretqꝫ deos latio. Signs ꝯcludo ⁊ quasi in vnū fero regit actiū. Seneca. Cū ijs argumētis qđ propoſuerat intulisset. Similiter signs immitto ⁊ impono: vt infer huc digitū. Sed signs facio ꝓtrariū regit dtiū et actiū. Salusti⁹. Iterū ia patrie bellū intulit. Et iūctū cū me/te/se/nos/⁊ vos sigt ire. Virg. infert se septis nebula.

Quartū cum terno vult offert immolo signās
Obuio/polliceoꝛ/sic poꝛrigo/do quoqꝫ sponte

¶ Offero signs immolo vel sacrifico regit dtiū cū actō. Uir. Deo ꝓmittas frugū offerimus. Etiā sigt polliceor Iust⁹. Nuus. Cū ei aurilū obtulisset. Et sigt obuio ⁊ hoc nisi cū me/te/se/nos/aut vos. Virg. Quise venientiꝫ vltro Offert. Itē sigt poꝛrigo/vel obiicio bonū vel malū Virg. Strictā aciem venientibus offert. Sigt etiam do sponte. Lucilius. Hoies ipsi hāc sibi molestiā offerūt.

Perfero cū signat patioꝛ quartū sibi poscit
Appoꝛto quartum et ternum vel sub vice terni
Altrū deposcit quartum simul ad pꝛeeunte.

¶ Perfero signs patior regit actiū: vt pertuli multa incōmoda. Signs apporto regit actiū ⁊ dtiū: vt Hieronim⁹. Frater ambrosius tus mihi munuscula perferens detulit simul et suauissimas litteras.

Pro narro reddo refero quartum atq; datiuū
Vult solum: renouo reuocoq; recenseo quartum
Conuerto ascribo duplicē quartū in mediante
Pono inconsultū vel qñ reporto notabit
Tunc geminos quartos simul ad mediante reposcit.

¶ Refero signs narro vel reddo regit dtīm ⁊ actīm. Virg. Referas ergo hec ⁊ nūcijs Virgilius
tibis pelide. Idē. O mihi preteritos referat si iuppiter annos. Signs renouo ⁊ qua Idem.
si rursus fero regit solū actīm. Virg. Rettulit ⁊ priscos docuit celebrare penates. Si Virgilius
militer reuoco. Idē. Ille pecē referēs ⁊ inutilis atq; ligar⁹. Sīr recenseo Idē. Co-
gere donec oues stabulis numerūq; referre iussit. Signs conuerto aut scribo regit
duplicē actīm in mediante. Virg Multa variusq; labor mutabilis eius rettulit in me Virgilius.
lius. Sīmiter ascribo. Suetoni⁹. ⁊ in deoq; nūerū hunc rettulit. Signs reporto regit Suetonius.
duplicē actīm ad mediante. Quintilianus. Ad patrem arma nō rettulit. Sīgns in Quintilianus.
consultationē pono regit duplicem actīm ad mediante. Idem. Rem ad matrē non
consuluit propinquos.

Euado/emergo signās similes sibi nectit
Casus/peruenio quartum siue in precunte
Transeo vult quartū aut sextū cū prepositiuo.

¶ Euado signs idē qđ emergo flo vel ꝓduco sites sibi cōnectit casus: vt ille euasit Ciceroꝰ
vir doctus. Cicero. An verebare ne nō putarem⁹ illū natura potuisse improbum
euadere. Signs id qđ uenio/ascēdo: vel ad difficultatē venio regit actīm hac pre-
pōne ad vel in. Virg. Euado ad summi fastigia culminis. Idē. Sz reuocare gradū Virgilius
supasq; euadere ad auras: hoc opꝰ hoc labor est/in portū ḡre; tandē euasit. Signs Idem
id qđ trāseo/exeo/vl effugio regit ac. fīm siue abltīm cū prepōne. Virg. Euaditq; ce- Virg.
ler rtpā irremeabilis vnde. Euasi manus vel e manibus eorū.

Me letum testor signās poscit sibi ternum
Gratulor et quartū aut sextū cū prepositiuo
Quando deo iunctum est vel dus ternū sibi solū
Postulat/et signat vel supplico siue ago grates
Signat idem grator structuram ⁊ poscit eandem.

¶ Gratulor qđ est verbis testor me letari felicitate alterⁱ apud eū ipm ḋ affectus
est felicitate: aliqñ apud meīpm ob meā felicitatē regit dtīm et actīm vel abltīm cū Valla
prepōne ꝓpter prelūcta. Valla. Gratulor tibi ob tuā ꝓturā adeptā. Gratulor ma- Quintilianus.
nib⁹ meis quib⁹ vt te ꝓtugere datū est. Quintilia. Nō efficiet tñ infandū pūt; rea
tus/indignūq; discrimē: vt misera puella nō gratulet sibi: qđ ipam parū accusare
tā pōt: poete nōnunq; pterea ūt dtīm: vtiq; cū fuerit pronomē. Ouidi⁹ in epīis. Gratu Ouidius.
lor et ya tā tutulis accedere nostris/supplere pōt mihi/tibi vel nobis. Et interdum Quintilianus
etiā oratores. Quintilia. in pastu cadauerū. Gratulemur tā qnulla ciuitas tā fa-
me laborat subintelligenobis. Aliqñ gratulor sīgt id qđ agere gratias vl supplica-
re: sed nō fere nisi deo vel diis. In eadē sīgtione accipitur grator: sed poeticū huius Virgilius.
rieūq; est. Virg. Inuenit germana viā/gratarē sorori: ⁊ eandē cū gratulor postulat.
hoc preceptū tam Vallense ḋ Siponti⁹ est.

Intueor signās animaduerto dato quarto
Punio sed signans quartū vult in precunte.

¶ Animaduerto sīgns id qđ animeor vel cōsidero (autore Siponti⁹) requirit actīm
sine prepōne. Plautus. Animaduerto hoiem subalbidū tremulū. Aliqñ sīgt punio
sed significanter animaduertere est eius qui in alterum habet potestatem ordine

ac rite hoc est cū animaduersione punire q postulat actiñ cū in. Gellius. Uerebatur ne nimis ira pcitus in eū grauius animaduerteret.

De constructione verboꝝ impersonaliū.

Est refert sic interꝙ est/cum est vtile signāt.
Uel spectat genitū post se poscunt/genitiuis
Exceptis ego nos tu vosꝙ sui vice quoꝝum
Possessiuoꝝ sextos poscunt multebris
His detur cuia/pro tuo intellige reꝙ
Interdum fiunt hec personalia pre se
Et poscunt rectū/post se casus et eosdem
Que regere assoleant impersonalia facta.

¶ Hec ꝟba impsonalia est/interest/q refert: qñ vel est vtile vel spectat sign̄t regunt gtiñ casum oim casualiū. Exceptis gtis horū pronoim ego/nos/tu/vos et sui: loco quoꝝ sumēd⁹ est abltūs casus feminini ghis suoꝝ possessiuoꝝ: q abltūs huⁱ⁹ nois res p eoꝝ substātiuo intelligitur. Sic̄ cōstruitur abltūs huⁱ⁹ nois cuius/a/ū. Teren. Hoc patrū est. Cicero. Permagnū interest: q tpe he lre reddātur. Teren. Mea nihil refert dū pottar. Cicero. Scio quid mea interſit q̄d aūt vtriuſꝙ nr̄m. Interdū ꝟo hec ꝟba interest/refert/q est fiūt impsonalia q regūt añ se ntiñ casum q post se eosdē casus q̄s regebāt impsonalia. Cicero ad curionē. Si q̄d esset qđ nostra aut eorū interesset. Teren. hoc patrū est cōuenire filiū suū sponte recte facere.

Terentius
Cicero
Terentius
Cicero
Cicero
Terentius.

Hec ternū poscunt impersonalia constat
Accidit atꝙ placet licet et libet obtigit atꝙ
Congruit euenit q contingit sufficietꝙ
Cōuenit incūbit vacat expedit addito prestat
Obuenit atꝙ liquet patet ijs vsu venit adde
Hec fieri interdū vel personalia possunt
Et pre se rectū/post se rogitantꝙ datiuū

¶ Hec impersonalia supernᵒ dicta regūt post se dtiñ. Et aliqñ fiūt p̄sonalia q regunt añ se ntiñ q post se dtiñ: vt hoc mali accidit mihi. Teren. Nescis q̄d mihi obtigerit

Terentius.

Hec sextū benefit malefit satis et fit agentem
Pre se dep poscunt cum prepolito preeunte
Et post se ternū iungi poscunt patientem.

¶ Hec impersonalia bñfit/malefit: q satisfit poscūt añ se abltiñ cū prepōne agentē q post se dtiñ patientē: vt ab⁹ te benefit mihi. Cicero. Uideatis velim quō satisfiat ei

Cicero.

His prelit patiens: quū impersonalia fiunt
Quartus: delectat iuuat atꝙ decet vel oportet
Preterit atꝙ latet fugit haud capit addito fallit
Post se infinitumꝙ modū anteriora reposcunt

Interdum fiunt hec personalia rectum
Et pre se poscũt post se quartũ quoqz iũgi.

¶ Hec impersonalia delectat/iuuat/decet/oportet: sil'iter hec preterit/latet/fugit: nõ capit/ꝛ fallit poscũt añ se actiñ casum patientẽ. Et hec quatuor anteriora delectat/iuuat/decet/ꝛ oportet infinitiuũ post se postulãt: vt me delectat/iuuat/decet oportet scribere. Reliqua infinitiuũ refugiũt: vt me preterit/latet/fugit/nõ capit/fallit ꝺd agã: et signt idẽ qõ ignoro vel sum immemor. Interdũ tñ hec oia psonalia fier' possunt et regut ante se actiñ: vt lectio delectat me. Tue lre me delectãt. Virg. Nõ oes arbusta iuuãt. Ouidi⁹. Ista decẽt humeros gestamina nros Teren. Que assolent quecqz oportent signa oia ad salutẽ hũc esse video et⁹ dicta me fugiũt. Hec impsonalia/iuuat/decet/latet/delectat/ꝛ oportet regũt ante se actiñ loco nti: ꝛ post infinitiuũ modũ: vt me iuuat legere. Terẽtius. Facis vt te decet. Idẽ. Id nos facere oportet. Virgilius. Ouidius. Terentius

Hec penitet tedet miseretqz pudetqz pigetqz
Pre se deposcũt quartũ rectũ vice/post se
Vel genitiuũ infinitum ve modũ vice quarti.

¶ Hec verba impersonalia penitet/tedet/miseret/pudet/ꝛ piget regũt añ se actiñ loco nti: et post se gtiñ vel infinitiuũ modũ loco acti: vt me tedet vite vel viuere.

Desinit et debet solet incipit atqz potest vult
Infinitiuus quando modus additur illis
Impersonalis/tum impersonalia fiunt
Infinitiui sibi structuramqz reposcunt
Quod si iungatur personalis modus illis
Infinitiuus/tunc personalia fiunt

¶ Hec ẏba desinit/debet/solet/incipit/põt: ꝛ vult iũcta infinitiuis impsonaliũ sunt impsonalia vt cor infinitiuor ẏstructionẽ poscũt: vt me incipit tedere vigilie/mihi desinit p'acere/te ꝺz penitere facti/illũ solet tedere laboꝝ: me icipit tedere facti Qõ si infinitiuus psonaliũ iũgat psonalia efficiũt: vt ego desino indulgere deliciis

Pertinet et spectat simul attinet ad preeunte
Quartum deposcũt impersonalia post se.
Nonnunqz fiunt hec personalia/rectum
Et pre se poscũt post se quartũ ad preeunte.

¶ Pertinet/spectat/et attinet regũt post se actiñ casum cũ prepõne ad preeunte: ꝛ nũqz ꝺtiñ: vt attinet ad te illec curare. Teren. Nihil ad me attinet. Cicero ad therinũ. Que mihi in mentẽ veniebãt quecqz ad te ꝓtinere arbitrabar/existimaui me ad te scribere oportere. Et nõnunqz hec sunt personalia ꝛ regũt añ se ntiñ casum et post se actiñ cũ ad. Teren. Ea cures que nihil ad te attinẽt. Terentius. Cicero.

Sextum preposito preuncto siue datiuũ
Pre se verba petunt impersonalia vocis
Passiue/et post se quedam qñqz datiuũ.
Aut ablatiuũ cum preposito preeunte
Hos modo depascant sua personalia casus

Et sine casu illo constant quandoqz solute.

¶ Uerba impsonalia passiue vocis regũt aĩ se ablm̃ cũ prepositione: vel loco ablatiui dtm̃ (autore sulpitio) vt a me vel mihi stat. Regũt etiã interdũ post se dtm̃ vel ablm̃ cũ ꝓponẽsi eoz impsonalia hos casꝰ regãt: vt a me vt mihi seruit tibi. Martialis. Martialis. Nõ bñ (crede mihi) seruo seruit amico. a me vel mihi auditur abs te. A me stat in foro. Et a me vel mihi interdictũ est aqua et igni. Et aliqñ sine casu absolute ponũtur. Terẽ. Quin nemini obtrudi pot̃itur ad me. Idẽ. Quid agitur statur,

Terentius
Idem

A multis actus fieri quum significatur
Atqz ignorãtur multi/tunc sumere vocis
Passiue debes impersonale benuste.

¶ Qñ aliqs actus sigꝫtur a multis fieri: ꝫ ignorãtur illi multi: tũc sumẽdũ est impsonale passiue vocis. Horatius. Horatiꝰ. Iliacos intra muros pugnatur ꝫ extra. Uirgilius. Uirg. utur l antiquã syluam Ouidius. Ouidius. Uiuitur ex rapto nõ hospes ab hospite tutus. Terẽ. Et ne vt fertur forma. Terentius

Horatius
Uirgilius
Ouidius.
Terentius

Quartũ infinitus pre se modus expedit addi
Atqz sui verbi casus post se petit omnes
Impersonalis tamen infinitus habebit
Pre se et post se omnes casus quos vult sibi verbũ.

¶ Infinitiuꝰ modꝰ regit aĩ se actm̃ casum: ꝫ post se vult oẽs casus qs ꝟbũ a quo deducitur. Terẽ. Nũc me lutet hospitẽ lites sequi/ꝫ hic mihi fit facile aliox exempla ꝓmouẽt. Infinitiuus tñ impersonalis regit ante se et post se eos casus qs verba a quib⁹ deducitur: vt a me satisfactũ nõ est tibi/ꝟdolet animo.

Uerba soluta isthec impersonalia dicas
Fulminat et ningit pluit et tonat atqz chorusat
Grandinat atqz gelat noctescit lunge diescit
Addas lucescit tempescit diluculascit
Horum dant aliqui rectum (quandoqz) quibusdã
Et quartum/sextoqz pluit sic finitus addit

¶ Hec ꝟba impersonalia fulminat ningit pluit tonat chorusat grãdinat gelascit noctescit diescit lucescit tẽpescit ꝫ diluculascit dicũt absoluta: hoc est sine supposito et apposito stare per se pñt. Adiũgũt tñ aliqui ntm̃ quibusdã istox: ꝫ etiã actm̃ Sulpitiꝰ. Iuppiter pluit lapides/fulminat turres/grãdinat segites. Ualla. Licet nũc dicamꝰ: de⁹ pluit carnẽ pluit mãna pluit escã. Propheta. Pluit sup pctores laqueos ignis. Statius in thebaide. Saxa pluunt. Liuius. Fuit autũ est in albano lapides pluisse.

Sulpitius.
Ualla
Propheta.
Statius
Liuius

¶ De subauditione nominatiui ꝫ verbi.

Uerborum prime persone siue secunde
Exprimitur rectus raro/at plerũqz tacetur
Ni discretio/vel cum significantia fiat

¶ Cũ ꝟbis prime aut sede psone rarissime exprimitur ntũs: sed vt plurimũ reticetur quia huius modi ntũs est certus: qualis ego/nos/tu/ꝫ vos: nisi ad discretionẽ vel significãtiam demonstrandã. Est aũt discretio quũ actꝰ ꝟbi attribuitur alicui cũ discretione vel exclusione aliox: vt ego id effeci: quasi dicerem nullus alius. Uirgilius.

¶ Tu mihi quodcūq; hoc regna tu sceptra: iouēq; pfilias. Tu quasi diceret et non alius. Signtia est quū actus verbi attribuitur alicui cū excellētia. Uirg. Ast ego q̄ diuū dido regina iouisq; Et soror et cōiunx vna cū gēte tot annos. Bella gero/hec Uirgilius
tuno: paulo ante q̄uerēs se victā a troianis dixit/pallas ne crurere classem argi- Idem.
uū potuit ast ego: quasi diceret que excellētior sum pallade hostes superare neq̄o.
Et hmōi nti cū quadā arrogātia proferūtur.

Uerboꝝ ad solos homines quoꝝ attinet actus
Exprimitur rectus raro at plerumq; tacetur
Post propria autoꝝ nonnunq̄ et verba tacentur

¶ Cū ꝟbis quoꝝ actus ad solos hoes attinet rarissime exprimit ntūs immo re-
ticetur vt plurimū: vt aūt/ferūt/dicūt/asserūt/inquiunt ꝛc̄. in ipse et silibus subau-
ditur hoes. Et rursus propria nola autoꝝ tha ꝟba reticētur nōnunq̄. vt vñ boeti
us. de quo virgilius subauditur dicit/loquitur/scribit. ꝛc̄.

¶ De constructione noīm locoꝝ.

Que perstare loco designant omnia verba
Post se coniungi sextū/quartū ve reposcunt
Pro vario sensu coniuncto prepositiuo.

¶ Oia ꝟba signtia pmanentiā in loco regūt ablm̄ vel actū pfūcta (p varietate
sentiaꝫ) prepositione. Teren. Andui eū esse iasia. Idē. Apō forū e duos audiui. Ie Terentius.
ciectus est apud andriū iuulā. Et ad hoc preceptū reduci pñt fere oēs prepōes: vt Idem.
fui cū patre vel apud patrē. habito ante/cis/citra/post/ultra/secus/iuxta forū. Cō
stituti sunt vigiles circa/extra/intra muros vrbis/cōtra incursionē hostiū. Solus
habitat sine absq; procul a cōmunitate vicinoꝝ. ꝛ sic de aliis.

Urbis vel pagi propium si verba sequatur
Que perstare loco signant pone id genitiuo
Aduerbi in morem: si prime siue secunde
Flexure fuerit/sic singlari variatum.
Dūtaxat numero/sin terne aut sit variatum
Plurali tantum propium tunc pone datiuo
Sed metri causa licet vsurpare poetis
Pro terno sextum casum quandoq; licenter.

¶ Propria nola vrbiū vel pagoꝝ si sequātur ꝟba signtia pmanentiā in loco/si pri
me aut sexte declinationis fuerint: ꝛ singulari nō declinata in gō casu aduerbialiꝫ
ponētur: vt padue ꝛ in ecliolani fui. Sallustius. Hec vbi roma cōperta sunt. Terē. La Sallustius.
habitabat rhodi. Sin tertie declinationis fuerint: aut plaliter tm̄ declinata in dō Teren.o
aduerbialiter ponētur: vt dm̄ augustin⁹ carthagenu nat⁹ fuit. Cicero floruit athe
nis. Gellius. Socrates athenis dānat⁹ est. Gellius.

Post se verba petūt quartum in siue ad precunte
Ad loca que motum signant quem sepe poete
In ternum mutant grecoꝝ more licenter
Jūcta ad et in seruant structurā plurima eandē.

¶ O la verba signtia motū ad locū regūt post se actiñ casum preeunte hac prepōne ad vel in. Et interdū versus postposita: vt eo ad forū/in forū / vel forū versus proficiscor in galliā. Terē. In asiā pfect⁹ est. Sitr ꝓstruūtur ꝟba ꝓposita cū ad ꝛm: vt ad litt⁹ applicuit. Infero merces in italiam. porte thi licēter huc actiñ in diñ sept⁹ mutāt. Utrg. Et tandē in boetis tumarū illabitur oris. i. ad oras. Idē. Inferretq; deos latio genus vnde latinum. i. in latinū.

Terentius.

Utrgilius
Idem.

Urbis vel pagi ꝓpriū si verba sequatur
Ad loca que motū signāt/id ponito quarto
Aduerbi in mozē cū ꝓpositiuo aliquando

¶ Propria nola vbiū vel pagorū si sequātur ꝟba signtia motū ad locū in actō casu aduerbialiter poni debēt: vt eo patauiā. Cicero. pridie id⁹ octobris athenas venimus/corcyrā bellissime nauigauim⁹/hora quarta brandusiū venim⁹. aliqñ thi licet rar⁹) prepō illis additur. Cicero de senectute. Adolescēt ulus miles ꝓfect⁹ sum ad capuam: et quinto anno post ad tarentū questor.

Cicero

Que remouere loco signant poscūt sibi verba
Casum ablatiuū cū ꝓpositō preeunte

¶ O la ꝟba significātia remotionē de loco regūt ablñ cū prepōne precunte: vt discedo ab vrbe a magro abstito/descēdo de monte. Terentius. Mulier quę cōmigrauit ex andro huic vicinie.

Terentius.

Urbis vel pagi ꝓpriū si verba sequatur
Que remouere loco signant/id ponito sexto
Aduerbi in mozem/et cum ꝓpositiuo aliquando

¶ Propria vbiū vel pagorū si sequātur verba signtia remotionē de loco ponētur in ablō: vt venio roma/bononia. Aliqñ ijs ꝓpriis additur prepō in ablō. Cice. Quo vt veni hostē ab antiochia recessisse cognoui. Idē. Ut ab athenis supra matas in boetiam trent.

Cicero.
Idem.

Rus domus exposcunt constructurā ꝓpriozū
In cunctis casibus: sed militiā quoq; bellum
Ac humus in genito tantum/at quarto quoq; sexto
Preiungi semper sibi poscunt prepositiuum.

¶ Hec nola rus/et dom⁹ ꝓpriozū noim ꝓstructionē exposcūt in oib⁹ casibus. Terē. Rurī me cōtineo. Idem. Rus eo ibi me macerabo. Idē. Ecce aūt video rure redeū tem senē Salustī⁹. Domi militieq; boni mozes colēbātur. Teren. Penates hunc a lutatū domū diuertar. Domo reuertor. Sed hec nola militia hum⁹ hāc ꝓstructionem in gtō thi postulāt. Salustius. Humi redescere. Idē. domi militieq;. ic. Terē. In militiā pficisci gnatū cōpulit. Salustī⁹. pātherū arbitrio belli militieq; respublica agitabatur. Horatī⁹. Nil primis vrbis bellipla cuisse domiq

Terentius.
Idem
Salustius
Terentius.
Salustius.
Terentius.

Prepōita exposcunt hunc (pulchre) cōpositura.
Casum nōnunq; quem poscunt appositura

¶ Prepōnes in ꝓpōne nōnunq; casum postulāt quē in appositione: vt adeo vrbem meo gratiā. Utrg. Quātus multa meis exirent victima ceptis.

Utrgilius

¶ De modo respondendi.

Quo casu querens rogitat/responde in eodem

Sed si per cuius possessiuū rogitarit
Uel genitum quis qui/respondebis genitiuo
Per possessiuū ni quum responderis/in quo
Quem verbū querens poscit responde in eodē

¶ Qñ fit interrogatio respondendū est p eundē casum per quē interrogatio fit: vt si rogetur/quē queris/Respōdere potes te vel iohannē. Sz qñ fit interrogatio per hoc possessiuū cuius/cuia/cuiū: vel gtiū huius interrogatiui qs/que/qd per genitiuū est respondendū: vt si queratur. Cuiū vel cuius est hoc pecus/respōderi pōt pris vel mei libri. Nisi qñ responsio fiat per possessiuū: tūc enī respōdebis in eodē casu quem verbū interrogās post se regit: vt si queratur. Cuiū vel cuius est hoc animal/ Respondeas. Meū/tuū/suū: vel fraternū. Cuius vel cuia interest/mea/tua/sua.

Quando regit varios casus verbū/per eundē
Casum tunc semper nō respondere teneris
Sed quandoqz aliū quem verbū vult sibi iungi

¶ Sed qñ ✠bū interrogās regit post se varios casus/nō requiritur vt p eundē casum respōdeas: sed interdū p alū casum quē verbū post se regit: vt si queratur. Cuius criminis est accusatus/furtine an homicidii/ Respōdeas neutro vel de neutro nō aūt neutrius. Quāti emisti hunc equū/Uiginti minis/nō aūt viginti minarum.

¶ De vsu et cōstructione gerundiorū.

¶ De vsu gerundij in di.

Infinitiui sensus quando immediate
Post substantiuū comitatur nō animatū
Infinitiui sensum in di pone gerundo
Et quandoqz modo cōiunctiuo vt preeunte

¶ Qñ sensus infinitiui modi immediate sequitur post nomē substantiuū inanimatū in gerūdio in di ponetur: vt amor discēdi/cupiditas habēdi/studiū legēdi/locus cognoscēdi. Et aliqñ in p̄ūctiuo modo. Teren. Sed ea gratia simulaui vos vt pertentarem. Idē. Ita ne obstinate operā dat vt me a glicerio abstrahat. Terentius. Idem.

Infinitiui sensus quando immediate
Que genitum poscunt post adiectiua sequatur
Infinitiui sensum in di pone gerundo
Et quandoqz modo coniunctiuo vt preeunte

¶ Qñ sensus infinitiui modi immediate sequitur nota adiectiua que gtiū regit ponetur in gerūdio in di. Et qñqz in p̄ūctiuo modo vt preeunte. Teren. Quā cupida erā huc redeundi. Ille est auidus lucrādi vel vt lucretur. Cyrillus ad diuū Augustinū in quadā epla. formandi vocem nullatenus cōpos eram. Terentius. Cyrillus

Cum sensus geniti presentis participantis
Post quoduis nomen substantiuū comitatur
Uel genito hunc ponas verbalis/di ve gerundo

¶ Qñ sensus gtiū casus participij ptis tpis sequitur post quod nomē substantiuum ponetur indifferēter vel in gerūdio in di vel in genitiuo nois verbalis: vt princeps

Cicerō pingendi vel picture appelles. Virg. Pater ipe colendi. Cicero. Ille dicendi optimꝰ.

De vsu gerundij in dum.

Infinitiui sensus quando rationem
Subsequitur/causam que declarat rationis
Infinitiui sensum in dū pone gerundum
Ad preeunte vel ob propter raro in simul ante
Et quādoqz modo coniunctiuo vt preeunte

Terentius. ¶ Qñ sensus infinitiui sequitur orationē declarās causam orationis in gerūdio in
Valla dū ponet hac prepōne ad preiūcta ꝛ aliqñ ob vel ꝓpter: ꝛ aliqñ (ɜ rarius) in ꝛ ante
Virgilius Teren. Dies mihi vt satis sit ad egendū vereor. Valla. Ego veni ob vel propter te
Cicero redimendū/vado ad vel in capiendū hostē. Virg. Nāqz ante domandū ingētes tol-
Terentius. lēt alios. Et aliqñ ille sensus infinitiui i ꝓiūctiuo modo (hac ꝓiūctione vt preiuncta)
ponetur. Cice. Scio te ola facturū vt nobiscū ꝙprimū sis. Teren. Puelle hec ador-
nāt vt lauet adhortor.

Post curo mando loco sic conduco habeoqz
Pro debet/sine prepositō dum pone gerūdum.

¶ Post hec ꝟba curo/mādo loco: habeo pro debeo sumptū/gerundiū in dū sine pre
pōne semper vsurpāt autores: vt sepultură faciendă locabāt/columnă faciendam
ꝙduxerāt/gladiatores vt rapiēdos mādabat/lapides iaciēdos curabat/ꝙsolādos
Valla. eos magis ꝙ puniendos habuit. hec Valla. Virg. Tertio regi furti mādarat ꝑdū
Virgilius

In dum perpulchre licet vsurpare gerundū
Impersonale est sibi coniūcto loco oportet
Terno et ponetur vox que recti esse videtur
Et quandoqz habeo ponetur sub vice oportet
Vel rus participans/vel dus cum sum sibi iuncto

Terentiꝰ ¶ Loco hui⁹ ꝟbi oportet ꝓpulchre vsurpare ɜ gerundiū in dū cū hoc ꝟbo est imp-
sonali sibi adiūcto: ꝛ dictio q̄ videtur esse nti casus ponet in dtō. Teren. Alieno mo
Cicero. re viuendū est mihi. Et aliqñ loco oportet vsurpatur habeo/es. Siliter participiū
Idem tā ꝓtis ꝙ posteritatis futuri. Cice. ad lētulū. tātū habeo polliceri. Idē in Catone
Valla. maiori. Neqz eos solū ꝙuentre habeo quos vidi: ɜ etiā ꝙs audiui. Qñ vt valla inter
Quintilianus pretatur: idē est qñ pollicendū ꝛ ꝙueniēdū est mihi: vt ꝙuentre me oportet. Quintil.
Nō sit preceptor eoꝝ q̄ emendāda erāt dissimulator. i. que emēdari oportuit.

Inter preiuncta licet vsurpare gerundum
In dum perpulchre nōnunqꝫ sub vice recti
Casus/atqz sui verbi/quum aut dum preeunte
Participās vel in ens/preiuncto in do ve gerundū
Quartū aut verbalis/similis vel nominis: inter
Preiuncta/aut sertū cū prepositō preeunte

¶ Loco nti casus ꝛ verbi hoc aduerbio dū/aut quū/preeunte venuste vsurpare li-
cet gerūdiū in dū preiūcta hac prepōne inter. Virg. Et inter agendū occurrere ca-
Virgilius pro (comu ferit ille) caueto. hoc est dū vel quum agas. Aliquādo etiam gerundiū in
do preiuncta hac prepositione in. Et aliqñ actiñ cū inter vel abliñ cum in nomine

verbalis aut alteri⁹ nois similis: vt inter consultandū/in cōsultando/inter consultationes vel cōsilia/in consultatione vel cōsilio. hec valla.

Infinitiuū nunq̄: sed iunge gerundum
In dum post verbū requiescere/siue mouere
Vel vocitare notans/post flagitor et paror hortor
Infinitiuū ponas/in dum ve gerundum.

¶ Post ꝟba signtia quiescere/mouere/vel vocare infinitu⁹ mod⁹ nūq̄ usurpatur sed semp gerundiū in dū: vt vocaui te ad currendū nō aūt currere. Sto ad predandū/nō aūt predari/sedeo ad audiendū aūt audire. Eo ad videndū/nō aūt videre Sed post hec flagitor/paror/hortor indifferēter infinitiuū modū vel gerundiū in dū usurpari pōt: vt flagitor rerpondere vel ad respondendū: sum paratus scribere vel ad scribendū/hortor studere vel ad studendū. hec valla. Et quāq̄ Virgilius dicat. Quoniā cōcinim⁹ ambo. Tu calamos inflare leues/ego dicere versus. In solutā tn oratione infinitiu⁹ hmōi non est usurpād⁹. Metri enī causa infinitiuū loco gerūdij licēter usurpat grecor. more qui gerūdijs carent: vt alibi. Et si tantus amor causas cognoscere nostros: pro cognoscēdi posuit cognoscere. Valla. Virgilius

Infinitiuū desisto/desino/cesso
Post se cōiungi poscūt. nunq̄q̄ gerundiū

¶ Hec ꝟba desisto/desino/cesso infinitiuū modū ⁊ nunq̄ gerundiū in dū post se subiūgi postulāt: vt desistas vel desinas lachrimari: nō aūt ad lachrimandū. Terētius Terentius.
Lucessit/ cur cesso pulsare hostium vicini.

¶ De usu gerundij in do.

Sensus participi presentis quū sine fixo
Est situs et sensus cuiusq̄ prepositorum
Istorū preit in/vel ab/ex/e/de/simul a/cum
In do participi sensum tu pone gerundo
Prepositis istis simul omissis aliquando

¶ Qñ sensus participij phītis tpis sine adiectiuo subiūcto est situs precedēte sensu cuiusq̄ istarū prepōnū. In/a/ab/de/e/ex/aut cū. Ille sensus participij in gerundio in do ponetur: istis prepōnibus aliqñ ꝓpositis/aliqñ vero omissis. Terenti⁹. In apparādo totū hūc ꝓsumūt diem. Salustī⁹. Cesar dando subleuādo: catho nihil largiendo/gloriā adept⁹ est. Plinius minor. Sermonib⁹ diē trāsigebat/ quū a scribendo vacaret. Cicero ab eundo factus est satur. Idē. Quid cogitas de eundo in epytum/obtutus est e bibendo nimis. Teren. Putāt id fieri ex assentādo. Quintilian⁹ Sed ratio recte scribēdi iūcta cū eloquēdo est. Teren Ambulādo sum defessus. Terentius Salustius. Plinius minor. Cicero Terentius. Quintilianus. Terentius.

Infinitiui sensus post verba precandi
Quando subsequitur/non in do pone gerundo
Infinitiui sensum/sed pone modo illum
In coniūctiuo preeunte vt siue remoto
Ac infinito (quod rarius est) aliquando.

¶ Qñ sensus infinitiui modi sequitur ꝟba q̄ precari vt orare signt. Ille sensus infinitiui nō ī gerūdio in do (vt quidā ignari cēsuere) ꝫ in ꝓiūctiuo mō (hac ꝓiūctiōe vt peunte ⁊ aliqñ omissa) ponī debet. Cice. Peto vt honor⁹ mei causa eū expedias. Idē ad eundū. Abs te peto efficias vt his ꝓmēdationē hāc itelligat sibi adiumēto fuisse Et qñq̄ ꝫ rar⁹ i infinitiuo mō poni pōt. Celli. Nerea marꝫ te obsecro pacē dare. Cicero Idem. Cellius.

whittin. D.ij.

Sum pulchre iunctū cum do quādocz gerundo
Infinitiui sensum possumcz notabit
Soluendo nō sum/signat nō soluere possum

Quintilianus. Valla Cicero

¶ Gerundū in do cū hoc verbo sum sibi adiuncto sīgt idē qđ possum cū infinitiuo vbi Quinti. Placeam⁹ nobis iz fortuna nostra patet paupi soluēdo nō sumus. i soluere nō possum⁹. Vet valla. Cicero libro epistarū tertio. Que soluendi cuitates non essent.

¶ De declinatione et regimine gerūdiorum actiue sumptorum.

Actiue di dum do sumpta gerundia/tantum
Singlari genito quarto et sexto variantur
Atqz sui verbi casus post se rogitabunt
Et sine casu vllo sita sunt quandocz solute.

¶ Gerūdia in di/dū/et do actiue sumpta/in gtō actō ⁊ abltō singlarib⁹ duntaxat sunt variata: vt ntō caret/gtō videndi/dtō caret/actō videndū/vctō caret/abltō videdo. Et eos casus quos sua verba regūt post se poscūt: vt datur mihi potestas abdicādi te predijs. Et aliqñ absolute ponūtur: vt apud Terentiū. Ego vapulando/ille verberādo ambo defessi sumus.

Terenti⁹

¶ De declinatione ⁊ vsu gerūdiorū passiuorū.

Di dum do interdū sunt sumpta gerūdia pulchre
Passiue/que tunc flectuntur posteriozis
More futuri participi/quadzarecz debēt
In genere et numero cū subiūctis sibi fixis
Fixa sed in casu debent quadzare gerūdis
In constructura sunt actiue resoluta

¶ Gerūdia in dū/et do ornate interdū passiue sumūtur/⁊ declinātur more participij posteriozis futuri: vt ntō amādus/da/dū. gtō amādi/de/di ⁊c. in gñe ⁊ numero quadrare debēt cū subiūctis substātiuis. In casu tñ ipa substātiua cū gerundijs colzere tē debent: vt delectatio fruendi pncipatus/fruende prouincie/fruendi imperij. Voletia educādorū filiorū/locandarū filiarum/colendoum predioum Exempla de gerūdio in dum. Eo ad salutādū fratrē/salutandā sozorē/salutandū sidue: ad salutādos fratres/salutandas sozores/salutanda lidera. Exempla de gerudio in do. Occupat⁹ sum in arādo agro/collocāda filia/emēdo predio: in arādis agris/collocādis filiabus/emēdis predijs hec valla. ¶ Et in structione actiue resolui debēt sic: delectatio fruendi principatu/pincia/predio. Voletia educandi filios/collocandi filias/colēdi predia: ⁊ sic de ceteris.

Valla.

Quū recto aut terno sunt sumpta gerūdia fixis
Connunctis quadzant genere casu numerocz.
Est rectus per dum per docz aliquando gerundū
Est ternus per dum constructura resolutus

¶ Qñ gerūdia in ntō vel dtō locātur. In casu gñe ⁊ nūero cū adiūctis substantiuis conuenire debēt: vt apud Virgiliū. Voluēda dies en attulit vltrō. Et ntūs dupliciter resolui potest. Aliqñ in gerundū in dū: vt in illo Terētiano. Mos gerūd⁹ est thaidi

qđ sic resoluitur/mihi mouendū est thalidi. Idē alibi. Mihi molendū est habē de cōpedis. i. mihi habendū est cōpedes. Aliqñ in gerūdio in do: vt in illo Virgiliano. Uoluēda dies en attulit vltro: qđ resoluitur dies voluēda. i. volvendo: vel dum voluitur. Sic anni voluēdi tacito nos edūt: hoc est anni in voluēdo/vt qđis revolutione edūt/dtūs gerūdiſ per gerundū in dū tm resolui debet: vt i illo Terētia. Natū me credo ferēdis miseriis/qđ sic resoluitur/natū me credo ad ferendū miserias

Casibus adiunctis nullis/quandoqz solute
Passiue sunt in dum doqz gerundia sumpta.
Flexaqz sunt tantū genitro/quarto quoqz sexto
Di sumptū raro est passiue/sed præeunte vt
Est modus illius coniūctiuus vice sumptus.

¶ Gerūdia in dū et do passiue sumpta: aliqñ nullis adiūctis sibi casib⁹ absolute ponūtur. Salustius. Pauca supra repetā quoad cognoscēdū oia illustria magis magisqz in aperto sint: hoc est cognoscātur. Virg. Alitur vitrū crescitqz tegēdo. Idem. Exercitatq; medendo: hoc est dū tegitur et medet. Gerundū in di aliqñ (ex rari⁹) passiue sumitur: vt apud Justinū de regio puero libro. xvii. Athenas quoqz eruditendi gratia misit: hoc est vt eruditatur. Idē in prologo primi libri. Qđ ad te imperator antonine nō tā cognoscēdi qđ emendādi causa trāsmisi: hoc est vt cognoscat et emēdatur: visitatiō thi (vt valle et aliis placet) loco illius gerūdii in di vsurpatur. Adiectiuus mod⁹ passiue vocis: vt hec vrbs est in periculo vt capiatur. Neqz ratione vllā video qn gerundū in dus hoc in loco vsurpari posset. Ire ei (pace qđ vallēsis aliorūqz fiat) nō ix dicere. Merces huc apponūtur: venundi gratia. Item hec mulier accumbendi maturitatē peruenit: qđ octo grāmatici hymni passiua et alia cū gerūdijs inflectāt. Sz hec superiora Justinus explicuit vallam latuisse arbitror. Salustius. Virgilius. Idem. Justinus. Idem. Valla.

Quando relatiuū sequitur post ipsa gerunda
Actiue et nunqz passiue ea sumere debes

¶ Qñ post ipsa gerūdia relatiuū sequitur nūqz passiue sed qz actiue (autore valla) sumi debēt: vt hic dies attulit mihi dicēdi ea que vellem: non aūt dicendorū eorum que vellem.

¶ De vsu supinorum.

Quando post verbum vel participale gerundū
Ad loca quod motū signat/sensus comitatur
Infinitiui: hunc tu pone prioze supino.
In dum (si libeat) ponas illū de gerundo
Et quandoqz modo coniunctiuo vt præeunte
Atqz aliquando prioris participante futuri

¶ Qñ sensus mihi mihi modis sequit post vbū participiū vel gerūdiū/qđ motū ad locū sigt ponetur in prioze supino vel in gerūdio in dū/aliqñ in participio prioris futuri. aliqñ in pūcto hac pūctione vt. Teren. penates salutatū duertar Idē. Ultro me accusatū aduenit. Cicero. Qđ ad antoniū audiendū venistis. Terē. Percurro ad forū vt dicā ibi ola hec. Virg. Si parturus abis. Terentius. Idem. Cicero. Virgilius.

Interdū liceat prius vsurpare supinū.
Post verbū includens in se motū latitantem
Ut loco doqz datur/cum cōpositis voco mitto

¶ Licet nonnunqz vsurpare primo supinū post vbū latentē motū in se includentia

Terentius. Horatius Terentius

qualia sunt do ꝛ et⁹ passiuū dari vel dare/loco colloco ꝛ voco et mitto cū cōpositis vt nuptū/admitto. Teren. Cū filiā huic nuptū do. Idē. datur ne illa hodie Phaniolo nuptū. Horati⁹ in arte. Spectatū admissi risum teneatis amici⁹ Teren. Si quā do illa dicet phedriam intromittam⁹ ꝫ messatū: tu pamphilū cantatū ꝓuocemus dic. Idem alibi. vt potui virginē nuptū collocarī.

Infinitiui sensus quando immediate
Post adiecta bilis vel tis finita sequatur
Post ve gradus medij neutrum genus ꝫ superātis
Hunc sensum ponas in posterioze supino

¶ Qñ sensus infinitiui immediate sequitur nola adiectiua in tilis vel bilis finita: vel neutrū gen⁹. Cōparatiui aut suplatiui grad⁹ ponet⁹ in posteriori supino. Teren. Nō est facile expurgatu. Virg. In breuia ꝛ fyrtes vrget miserabile viu. Teren. Nihil factius factu. Salust⁹. Optimū factu credēs exercitū augeri.

Terentius. Virgilius Terentius Salustius.

Post adiectiua hec licet vlurpare supinum
Posterius dignus/mirandus/mirus/acerbus
Lucidus obscurus/clarus sic perspicuusqz
Obscenus/turpis/iocūdus periculosus
Absurdus/fedus/ratus/pulchrū atqz salubre

¶ Posteri⁹ supinū vlurpatur post hec adiectiua superius dicta: vt dignū annotatu mirandū vel mirū auditu/acerbū aspectu/lucidū intellectu/obscurū cognitu/clarū preceptu/pspicuū iudicatu/obscenū vel turpe dictu/iocundū memoratu/periculosuz factu: absurdū/fedū vel pulchrū visu/salubre potu.

Deqz loco motū que signant verba supinum
Posterius nunq̄ cogitant in do ve gerundum
Post se: sed semper nomen verbale aliud ve
Quod simile est nomē cum prepositō preeunte

¶ Verba signtia motū de loco nūq̄ volūt posteri⁹ supinū vl gerundiuū i do (vt quidā perperā cēsuerē) ꝫ nomē ꝛ bale vl aliū nomē ille pūcta ꝓponēs autore valla) vt tredeo a ꝛ enatio/remo aut ꝛ enatu vl venādo/redeo a cena nō aut cenatu aut cenando.

Valla

¶ De vsu participij ꝫ venustate.

Binis de causis inuentū participans est
Vel sermo vt breuioz fiat dilucidioqz
Quando excludatur cōiunctio siue relatū
Aut aduerbū/vel quod sit quandoqz necesse
Vt per participās habeas exprimere quedā
Que vetitat dici per verbum sermo latinus

Participiū duab⁹ de causis inuētū fuit ꝓma vt oro esset breuioz dilucidioqz omissis relatiuis aduerbijs ꝛ pūctionib⁹. Secūda ꝓpter necessitatē: qr aliqñ sit necesse vt quedā p participia proferantur que per verbū dici nō sinit latinitas.

¶ De exclusione coniunctionis copulatiue.

Per pulchre verbi pro tempore sepe futuro.

Sumere sum possis et participale futurum

¶ Participiū futuri tpis cū hoc ꝟbo sum/es/fui ꝓpulchre nōnunq̄ sumi potest pro futuro tpe verbi: vt cū dico cōtinuo huc veniet pulchrius ꝺr cōtinuo est ỹturus.

Quum duo verba simul contūctio copula tūgit
Excludi poterit cōiunctio sepe venuste
Alterutro verbo mutato in participale.

¶ Quū duo ꝟba per ꝯiūctionē copulatiuā cōnectuntur omissa ꝯiunctione copulatiua/alterutrū illoꝝ ꝟborū venuste in participiū sepi⁹ cōmutari pōt: vt si dicā vitam et valet. Uenusti⁹ ꝺr vitæ valet/vel vivit valens.

¶ De exclusione quāq̄ nisi cū similibus.

Quū verbū pceēūt nisi quāq̄ consimilesq̄
Pulchre in participans verbū mutare licebit
Omissis illis simul expressis aliquando.

¶ Qñ ꝟbū precedūt nisi quāq̄: r ꝯsiles: vt cuius/q̄/tametsi. Illud ꝟbū i participās pulchre ꝓmutare licebit: omissis predictis quāq̄ nisi ⁊c. Et etiā aliqñ expssis: vt si dicā. Nō credā tibi quāq̄ tures pulchrius. Nō credā tibi turāti: vel quāq̄ turāti. Cicero. Et qñ tu (nisi pfecta re) de me nunq̄ cōquieuisti. Cicero.

¶ De exclusione relatiui.

Uerbum in participans tu cōmutare relati
Ornate poteris subtracto sepe relato.

¶ Uerbū relatiuū sepe in participiū (omisso relatiuo) pulchre cōuerti pōt: vt qui cōsentiūt et q̄gūt pari pena punientur. Ornatius dicas. Cōsentientes et agētes pari pena punientur.

¶ De exclusione dū et quū ⁊c.

Exclusis postq̄ dum/genus id reliquisq̄
Hec comitans verbū vertas in participale

¶ Uerbū sequens hec postq̄/dū/quū/r id genus reliquū: vt simul ac postubi vt et ubi pro postq̄ sumpta. Aliqñ in participiū alq̄ omissis ornate cōuerti pōt: vt postq̄ cōfecerī negocia huc redito. ornatiꝰ. Cōfectis negocijs huc redito. Teren. Id adue nies cum equidē stomacabar. i. dū aduenirem. Terentius.

¶ De constructione participioꝝ.

Quum nomen iunctū/aut pronomē participanti
A nullo regitur/sexto illud pone soluto.

¶ Qñ nomē vel ꝓnomē ꝑticipio ꝯiunctū a nulla prepōne regitur: cū illō nomē vel ꝓnomē in ablō absoluto poni debet: vt orto sole apertꝰ est dies. Et iste ablūs a quasdā septimus ꝺr. A quibusdā ablūs in designatione ꝯsequētie vel sequele: q: altera ratio post eā seq̄ designatur: sine qua sensus claudicat: vt orto sole nō est plenꝰ sensus nisi addatur/ apertus est dies: vel simile.

Nomen tu sexto/aut pronomē pone soluto
Intellecto non expresso participante
Ens: quod nunc abolet prisco testante minori

¶ Nomẽ vel pronomẽ ꝙcũq in ablõ absoluto ponitur: qñ participiũ nõ expressum
sed intelligitur: ꝛ illud est principiũ hui⁹ ꝟbi sum: qõ (autore pisciano in minore) nunc
antiquatũ est. Virg. Te duce si qua manẽt sceleris vestigia nostri: intelligitur eris
Terẽ. We impulsore hoc nõ fecit. Idẽ. Quibus reſalua et perdita prosum.

Priscianus
Virgilius

Cuncta gerundiua participantia suue supina
Quos sua verba regũt oẽs poscunt sibi casus
Posterius struitur passiui more supinum
Quãꝯ ex actiuo verbo descendere fertur

¶ Oia gerũdia pticipãtia et supina oẽs casus past se regere possunt ꝺꝫ ꝟba a qꝺ⁹
deducũt ꝓterꝯ posteri⁹ supmũ: qõ lz ab actiuo descẽdat: passiui tñ ꝟructionẽ seqt

¶ De aduerbiorũ ꝛ interiectionũ cõstructione.

Temporis atqz loci sic quãti aduerbia poscunt
Subiungi pulchre casum post se genitiuũ
Postridie pridie quarto des vel genitiuo.

Terentius.
Idem
Cicero
Linius
Valla.

¶ Aduerbia ꝛ interiectiones post se aliqñ casus accipiũt: vt aduerbia/ quedã tpis
loci et q̃titatis q̃ gtm̃ regũt: vi nũc dicrũ. Teren. Quoquo gentũ ãsportabitur ce⁹-
tũ est prosequi. Idẽ. Nec satis cause ad obiurgandũ. Pridie tñ ꝛ postridie actm̃ vel
gtm̃ poscũt. Cicero in primo muectuarũ. Pridie kalẽdas Januarias. Linius libro
vi. Postridie idꝰ. Valla. Pridie illius diei/ ꝛ pridie nonarũ decembriũ.

Ducta a prepositis medij gradus ꝛ superantis
Quartũ (vltra propriam structurã) aduerbia poscũt

¶ Aduerbia ꝓparatiui ꝛ suplatiui gradꝰ q̃ a ꝓpositionib⁹ veniũt (vltra cõparatiui
ꝛ suplatiui ꝟructionẽ) seruiũt actm̃. Cicero ad octauiũ. Cultra propiꝰ vibẽ move
rẽtur. Salustius in iugurtha. Proxime hyspaniã mauri sunt.

Cicero.
Salustius.

Propius expoſcit nunc quartũ nuncqz datiuũ

¶ Propiꝰ aliqñ actm̃: aliqñ dtm̃ poscit. Virg. Propius vibi arma tenerent.

Ecce petit rectũ/ en nunc quartũ nũc quoqz rectũ
Quintum depoſcũt heus ah sic vah simul ohe
Hem proh nunc quarto iungũtur nunc quoqz quinto.
Heu pulchre poscit nunc rectum: nunc quoqz quartũ.

Virgilius
Quintilianus.
Salustius
Iuuenalis.
Terentius
Idem.

¶ Ecce sol (ntõ) iũgitur. Virg. Deꝰ ecce deus. En siue mdicet siue exprobretntõ aut
actõ iũgitur. Quintilia. En ꝓbitas. Iuuenalis. En habitũ. Virg. En qua mora eras
heus/ ah/ vah ꝛ ohe vetõ tantũmodo iũgunt. Hem/ proh nũc actõ: nũc vetõ iungi-
tur. Terẽ. Proh deũ fidẽ. Idẽ. Proh summe iuppiter. Idẽ. Hem ic etera. Idẽ. heu
astutias. Heu nũc ntõ/ nũc actõ iũgitur. Virg. Heu pietas. Teren. Heu me miserũ.

Hei terno et recto/ veh soli iungito terno
O iungas recto/ nunc quarto nunc quoqz quinto

Virgilius
Terentius.
Cicero.
Virg.

¶ Hei dtõ/ aliqñ ntõ iũgitur. Virg. Hei mihi qualis erat. Terẽ. Hei misera. O autẽ
ntõ/ actõ/ aut vetõ iungi pot. Cicero. O nox illa. Virg. O regina nouã. Idẽ. O fortu-
natos nimiũ bona si sua nouit agricolas.

¶ De ordine constructionis.

Quinqz modis rectus cõstructure incipit ordo
A quinto/ aut terno/ posito vel sub vice recti

Infinitiuo cū iuncto vel sibi iunctis
De impersonali/siue obliquo sibi nexo
Ex ablatiuo casu posito ve solute.

¶ Rectus ordo ꝓstruendi ꝯnꝫ modis incipitur. Primo a vctō: vt in illo virgiliano. Parce metu cytherea. Scōo a ntō: vt apud eundē. Faciis descēsus averni. Tertio ab infinitiuo modo cū adiūcto vł adiūctis sibi loconti posito: vt in illo Salu. Utpa triā regere et parētes (ꝯꝫ vt possis) tñ importunū est. Quarto modo a verbo impersonali: vel ex obliquo sibi ꝓiūcto: vt in illo virgiliano. Itur in antiquā siluā. Et apud eundē. Nec te poeniteat calamo trivisse tabellā. Quinto ab adlto absolute posito: vt in illo euāgelij. Recūbentiꝫ vndecim discipulis apparuit illis ihesus. Utrgilius Idem. Salustius. Utrgilius Idem.

Impediunt ne lit structure cōgruus ordo
Hec infinitū nomen/querensꝫ relatum
Atꝫ negatiuū/sic distribuensꝫ prolepsis.

¶ Rectꝰ ordo ꝓstruendi ꝯnꝫ modis impeditur. Primo modo per nomē infinitū: vt Quēcunꝫ osculatus fuero ipse est tenete eū. Scōo mo ꝑ nomē interrogatiuū: vt quē queritis. Tertio per nomē relatiuū: vt in illo virgiliano. Trahit sua quēꝫ voluptas Quarto ꝑ nome negatiuū: vt neminē video. Quinto per nomē distributiuū vł per figurā prolepsim. vt puerorū: alij sunt tardi ingenij/alij vero docilis. Utrgilius

Construe lic. casum si lit prepone vocantē
Hinc rectum pones cū precipuo sibi verbo
Post verbū subdes aduerbiū nil mediante.
Querens/siue negans/infinitum ve preibit
Ordinis et queuis contunctio prepositiui/
Hinc ternū et quartum post rectorē genitiuū
Pones hinc quartū et sextum cū prepositiuo
Antea cedenti cum iunctis subde relatum

¶ Hoc mō ordināde sunt ptes oronis in ipa oronē. Primo ponit vctūs casus sil insit oroni. Inde ntūs cū suo vbo precipuo siue ꝑmario post verbū aut participiū ponet immediate aduerbiū: si tñ aduerbiū sit interrogatiuū/negatiuū: vel infinitū ꝓponetur verbo. Silr ois ꝓiūctio ꝓpositiua ordinis: vt etsi/qr/donec rē. Deinde ponetur dtūs ꝛ actūs/gtūs aūt dictionē illū regentē subsequetur: postea actūs siue abltūs cū prepone. Relatiuū aut cū suis adiūctis suū antecedēs immediate cōsequetur.

Obliquo omne negans/necnon aduerbia quedā
Istud in aduerbū nō/oppositūꝫ resolues.
Quando negās recti est/ad nunc̄ tuꝫ resolues

¶ Oē nomē negatiuū obliquo positū: silr quedā aduerbia negatiua in istud aduerbiū nō et suū oppositū resolui debēt: vt nulli inuideo/nulli ꝑ nō ꝛ vlli rego non inuideo vlli. Nusq̄ apparet: nusq̄ ꝑ nō ꝛ vsq̄: illeno apparet vsq̄: ꝛ sic de ceteris. Qñ tñ negatiuū est nti casus numq̄ resolui debet. Horatius. Nemo contentus vivat. Horatius

Quum rectus sequitur quintū casum immediate
Qui spectant ad idem tū inter quintū quoꝫ rectū
Existens nunc̄ siue est/sed qui esꝫ subaudi.

¶ Qñ tūs vctūs immediate sequitur: qui ad idē pertinēt/inter vctūs ꝛ ntūs nunq̄

Prophetā. ⁊ ens aut erīs sec̄ qui es subaudīri oportet: vti Mo dauitico. Dñe dñs noster. Sic cōstruitur. O dñe subaudi q̄ es dñs noster. Qđ si subaudiretur ens foret inconcinnitas: qz hoc participiū ens similes casus connectit.

¶ Finis.

¶ Autor ad libellum.

Chare libelle mane: ternā trieterida flaccus
Expectare iubet: chare libelle mane.

¶ Libellus ad autorem.

Nono quid si elephas parit anno/ bnoq; leena
Mercedem retinēs si peragatur opus

¶ Autor.

Zoilus at acuens dentem in te sepe caninam
Arreptus furijs millia tela parat.

¶ Libellus.

Ledat si indignos mouet (aiūt) forte anagiron
At mulsa mundia: zoilus equus erit.

¶ Autor.

Chare libelle vale: portus habiture secundos
Nauigio angusto dicta dona vehis.

¶ Libellus.

Uiue valeq; parens: super astris sit tua merces
Funera postq; ΘΕΟ lis ΦΙΛΟΣ ΑΘΑΝΑΤΟ.

Explicit Roberti whitintoni editio de cōcinnitate grāmatices et constructione: impressa Londoñ. per winandū de worde. in eo vico: q̄ dicitur vulgariter (flete strete) cōmorātē: sub Solis interlignio. Anno dñi. M CCCCC. xix. Idibus Junij.